

ÖZGÜRLÜKÇÜ GENÇLİK

Bahar 2025 ozgurlukcugenclik.org

**MESALE GENÇLİKTE
KARANLIK GERİDE
KALACAK**

Dancers and the dictator, Wissam Al Jazairy

Editörden...

Karl Marx'ın siyasi dehasını açıkça gözler önüne seren iki yapıtı olan *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri* ve *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire*'ne başarıyı sağlayan iki faktör vardır. İlki Marksizmin tarihi okuma ve inceleme yöntemi olan tarihsel materyalist yöntemi kullanışdır. İkincisi ise sıcaklığı sıcaklığı yazılmasına karşın, olayların kısa vadeli etkilerinden çok, bütünlüklü bir olaylar ve olgular silsilesi içinde tahlil edilmesidir. Tarihsel olaylar hakkında kapsamlı analizler genellikle onlar üzerinden uzun bir sürenin geçmesi ardından yapılır. Olaylar hala yaşanmaya devam ederken onun nedenlerini, bu olaya yol açan koşulları ve olayların ne yöne seyredeceği ve ne gibi toplumsal dönüşümler yaratacağına dair sağlam analizler yapmak ise herkesin harcı değildir. **Ki olaylar içerisinde yapılan sağlam tahliller, tarihin diyalektik akışının doğası gereği onlara yön verme kabiliyetine de sahiptir.**

Bu şekilde bir giriş yapmamızın sebebi dergimizi böyle bir zamanda çıkartmamızı anlamlandırma çabasından geliyor.

Her gün küresel çapta olağanüstü olaylara şahit oluyor ve bunların üzerimizdeki etkisini derinden hissediyoruz. **Ancak olaylara yalnızca şahitlikle yetinmemek, olayların akışında faillik rolü üstlenmeye çalışan gençler olarak yaşadıklarımızın derinlikli bir tahlili bizim açımızdan elzem.** Yoksa olayların hızı ve şiddeti ile dağılma, savrulma ve sert bir kayaya çarpma gibi tehlikelerle karşılaşma riskimiz azımsanmayacak bir boyutta.

Bu yüzden dergiye güncel politik ve ekonomik durum değerlendirmeleri ile başladık. Ardından parçası olduğumuz gençliğin ve yaşam alanlarımız olan kampüsler ve üniversitelerin geçirdiği dönüşümlere farklı açılardan değindik. Sonrasında gençliğin de içerisinde bulunduğu antikapitalist toplumsal hareketler olan kadın, ekoloji ve kültür-sanatın bizim açımızdan önemli olan yönlerine değinip mümkün olduğu kadar da güncel durumunun eleştirisine giriştik. Devrimci bir silah haline getirebileceğimiz felsefeye ve çevremizi kuşatan milliyetçilik mefhumunun analizlerine yer vermesek olmazdı. Son olarak da her gün farklı bir grevin patlak verdiği bir dönemde "grev" in tarihine, Orta Doğu savaş durumu ile kaynarken farklı güçler dengesine bütünlüklü bir bakış geliştirmeye çalıştık.

**Beyda Ceylan
Buğra Gültekin
Deniz Tuzcu**

Editörler

Marx başlangıçta bahsettiğimiz eserlerinde iktidarda olan sermaye fraksiyonu olan mali aristokrasinin birikim stratejisinin; devleti borçlandırarak kendine bağımlı kılma yani gasp, spekülasyon ve hırsızlık olduğunu söyler. Bu, tüm Fransız toplumunda lümpen bir karakterin ve çürümenin yayılmasına sebep olur. **İşte bu, yaşadığımız ülkede halkı dolandırarak zenginleşenlerin popülerliğini, Suriyeli çocuklara yönelik şiddete sessiz kalan kalabalıkları, genç kadınların vahşice katledilmesini ve sokak hayvanlarını besleyen yaşlı bir kadının evinin yakılmasını siyasi iktidar ile ilişkilendirmemiz gerektiğini gösteriyor bize.** Bu, bizi, yaşadığımız coğrafyada insanlığın özünde korkunç ve değişmez olduğu kanısından uzaklaştırarak, olayların korkunçluğu altında ezilmememiz ve bu durumun ancak politik bir şekilde dönüştürülebileceği sonucuna çıkartacaktır. Kayıtsız kalmak olayların bu korkunçlukta ilerlemesinde bizi de sorumlu yapar. Hegel'in diyalektiğinin gelişim aşamalarında süreç ilerledikçe özne ve nesne (yapı) birbiri ile bütünleşmelidir, özne kendindeki eksiklikleri ve bu yolla gelişim potansiyelini ancak nesnesi ile çarpışarak ve kendini daha iyi bir haline sıçratarak bulabilir. Bu yolla nesnesini de dönüştürebilecektir. **Ancak anlaşılabilirliği üzere gelişimin çelişik doğası, zıttı ile karşılaşma ve kendini baştan yaratma süreçleri hiç de kolay değildir. Uzun lafın kısası, varmak istediğimiz yer, buna ideal ya da özgür bir dünya diyelim, dikenli yollardan geçmeyi göze almaya gerektirir.**

İÇİNDEKİLER

Güncel Politika-Ekonomi

Geçmişten Günümüze Kayyum Pratikleri

Fatma Ardal..... 3

“Felaket Kapitalizmi” yahut Kapitalist Felaketler

Deniz Tuzcu..... 7

Gençlik-Bilim-Akademi

Egemenlik Krizinde Militarizm ve Gençliğin Dünyası

Ceren Günel..... 10

Neoliberal Çürüme Zamanında Gençlik

Fadime Özdemir..... 14

21. Yüzyılın Gölgesinde Akademi

İrem Nur Serim 17

Sus ve Hesapla!

Buğra Gültekin 20

Kadın Hareketi

Kadınların Tarafı Olduğumuzu Hatırlamak

Seçil Murtazaoğlu 23

Kültür-Sanat

Sinema ve Karşı Kültür

Volkan Erdoğan 27

Ekoloji Hareketi

Marx'ın Kapital'inden İşçi Sınıfı Çevreciliğine Bakış

Beyda Ceylan 30

Felsefe-Kuram

Felsefeyi Ayakları Üstüne Oturtmak

Ali Kılıç 33

“Tek”, “Öteki” ve Devlet

Emir Altan 36

Editörün Seçkisi

Mücadele Tarihimizde Grev

Güney Mergen 39

Orta Doğu ve Savaş Denklemi

Özcan Avcı 42

Geçmişten Günümüze Kayyum Pratikleri

Bu yazıyla amacımız kayyum atamalarının tarihsel ve toplumsal çerçevesini çizdikten sonra günümüzde faşist kurumsallaşma hamleleri kapsamında kayyum pratiğini anlamlandırabilmek.

Kayyum atamaları 2016'dan bu yana daha fazla yoğunlaşmış ve gündemimizde yer ediyor olsa da hayata geçirdiği uygulamalar bağlamında çok daha eski bir devlet hafızasına yaslanır.

Osmanlı'da Umumi Müfettişler ile Günümüz Kayyumları Arasındaki Tarihsel Bağlar

Osmanlı İmparatorluğu, Tanzimat Dönemi'nden itibaren merkezileşme politikalarını güçlendirmek amacıyla bir dizi uygulamayı hayata geçirdi. Bu uygulamaların başlıca hedefi, yerel yönetimlerde merkezi otoritenin etkisini arttırmak ve yerel direnişlerin önüne geçmekti.

1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ve sonrasında 1856'da Islahat Fermanı ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu, Batılılaşma ve modernleşme adı altında merkezileşme çabalarına hız verdi. Merkezden yürütülmeye çalışılan otoriter yönetim karşısında başta Kürtler olmak üzere farklı azınlık halklar isyanlarda bulundu. Çünkü merkezileşme çabaları temelinde yerel beyliklerin ve aşiretlerin özerkliklerini ortadan kaldırarak merkezi bir devlet yapısı inşa etmeyi hedefliyordu. 19. yüzyılın son çeyreğinden cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar merkeziyetçi devlet yapısı, umumi müfettişler aracılığıyla inşa edilmeye ve merkezileşme süreci bu vesileyle garanti altına alınmaya çalışıldı. Bu müfettişlerin görevi, bölgede Kürtçenin kullanımı, Kürt kimliği ve yerel yönetimlerle ilgili raporlar hazırlamak ve yerel yöneticilerin Osmanlı Devleti'ne sadık olup olmadıklarını raporlamak, devlet otoritesini zayıflatabilecek herhangi bir isyan hareketini çok önceden bastırmaktı...

Fatma Ardal

Mersin
Üniversitesi

Yeni Cumhuriyetin Kürtlere Bakışı

1921 Anayasası ile birlikte yerel yönetimlere dair bakış kısmi anlamda da olsa daha pozitif bir nitelik taşıyacak gibi gözüküyordu. Ancak 1923'te cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından yenilenen 1924 Anayasası ile Osmanlı'nın merkezileşme bakışı geri gelirken yeni rejim buna bir de Türkleştirme politikalarını ekleyecekti. 1921 Anayasası ile birlikte yerel yönetimlere dair bakış kısmi anlamda da olsa daha pozitif bir nitelik taşıyacak gibi gözüküyordu. Ancak 1923'te cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından yenilenen 1924 Anayasası ile Osmanlı'nın merkezileşme bakışı geri gelirken yeni rejim buna bir de Türkleştirme politikalarını ekleyecekti.

Kürt bölgelerine bakışta Kürt halkının tepkilerinin de önemli bir etkisi olduğunu vurgulamak gerekli. Yeni kurulan ulus devlet projesine karşı çıkan ve asimilasyonu reddeden bölge halkının varlığı, 1925 Şeyh Said İsyanı ile kendisini göstermişti. Bu isyan ile varoluşsal bir tehdit yaşayan Türkiye devleti, Kürt halkının asimilasyonun kolayca başarılamayacağını anlayacak ve bölgede kullandığı şiddeti ayrı bir seviyeye çıkartacaktı. Fakat buna rağmen Kürt İsyanları, Ağrı'da ilan edilen Ağrı Cumhuriyeti, Dersim İsyanı gibi çeşitli şekillerde kendisini sürdürdü.

Şeyh Sait İsyanı'nın bastırılmasının ardından 1927'de çıkarılan Umumi Müfettişlik Kanunu, Kürt bölgelerini merkezi denetim altında tutmak için kullanıldı. Bu sistemle birlikte müfettişler, Kürt kimliğinin inkârı ve Türk kimliğinin pekiştirilmesi için görevlendirildi. Kürtçe konuşmak yasaklandı hazırlanan raporlar ile bölgenin Türkleştirmeye uygun olmadığı aktarıldı ve bu kapsamda acil önlemler alınması gerekliliği aktarıldı.

Bu bağlamda Kürtler ve diğer azınlık halkların Türkleştirilmesi kapsamında birçok imha uygulaması hızlıca hayata geçirildi.

Günümüz Kayyum Pratikleri

Tarihsel ve toplumsal arka planı ile baktığımızda kayyum uygulamalarının, Osmanlı'dan beri süregelen, merkezi otoriteyi yerleştirme ve direniş hareketlerini bastırma pratiği ile olan devamlılığı çok açıktır. Bölgede tarihsel bir kökeni olan öz yönetim anlayışı, Türk kimliğinin dayatılma çabasına karşı önemli bir direniş potansiyeli taşımaktadır.

Bu sebeple, Türkiye devleti kurulduğu günden itibaren bölgenin özyönetimine müdahale etmiş, asimilasyona karşı duran ve Kürt halkının talepleri doğrultusunda politikalar üretmeye çalışan yerel yönetimleri baskılamıştır. Osmanlı'nın umumi müfettişlik sistemine benzer bir şekilde merkezi otoritenin yerel yönetim üzerindeki kontrolünü artırma ve yerel kültürel talepleri bastırma amacı güdülmektedir.

Günümüzde uygulanan kayyum pratiklerini de bu bağlamda kavramak gerekir. Zaten kayyumların göreve geldiği anda gerçekleştirdiği politikalar da bunu ispatlamaktadır. Kayyumların ilk yaptıkları şeyin, Kürtçe tabelaları kaldırmak ve anadil hakkı bağlamında yaratılan bütün farkındalıklara ket vurma ile devam ettiğini görebiliyoruz.

Özetle, yeni atanan kayyumların temel hedefinin yerel iradenin gaspı olduğunu tespit edebiliriz. Zaten atanmalarının ardından adeta bölge fethedilmişçesine belediye binalarına asılan büyük bayraklar da, bu iktidar değişiminin arka planında yatan motivasyonları bizlere göstermektedir.

Kayyumlar ve Türkiye'de Faşistleşme

Şimdi yazımızın bu kısmında, kayyum atamalarının faşistleşme sürecindeki rolünü, kadın kazanımlarına yönelik saldırılarla ve neoliberal politikalarla olan bağlantısını inceleyeceğiz.

31 Mart 2024 yerel seçimlerinde DEM Parti, 3 büyükşehir, 7 il, 58 ilçe ve 10 belde olmak üzere toplam 78 belediye kazandı.

Elbette bahsetmiş olduğumuz güncel ve tarihsel ihtiyaçlar Kürtlerin kazanmış oldukları belediyelere saldırıyı seçimin ilk günlerinde devreye koydu. Üstelik bir yandan devam eden barış görüşmeleri sürecinde, yerel iktidarların gaspının hız kesmeden devam ediyor olması da, merkezi otorite açısından yerel iktidarların yarattığı tehdidi bizlere ispat etmektedirler.

Bütün toplumsal dinamiklerin denetim altına alınması, nefessiz bırakılması ve moralsizliğin yaratılması, faşizmin kurumsallaştırılmasında çok önemli bir yerde duruyor. İktidar bu uygulamalar ile adeta, bir barış süreci sürdürülecekse de bu benim istediğim şartlarda yapılacak düşüncesini dayatmaya çalışıyor.

AKP-MHP iktidar koalisyonu, uzun süredir faşizmin kurumsallaşması kapsamında, toplumsal muhalefetin tüm alanlarına yaptığı hamlelerle faşizmi kalıcı hale getirmeye çalışıyor. Bu kapsamda kayyum uygulamaları özel bir yer tutuyor. Kayyum atamalarının hayata geçirilme süreci de, faşizmin kurumsallaşmasını destekleyerek çok yönlü hamlelerle devreye sokuluyor.

Bugün, faşist kurumsallaşma sürecinin önünde birçok engel görüyoruz. İşçi direnişleri, Kürt halkının yüzyıllardır sürdürdüğü özgürlük mücadelesi, kadınların sadece hayatta kalabilmek için yürüttüğü mücadele, gençlerin belirsizlik ve geleceksizlik kışkırtıcılığında yeni bir yaşam kurma iradesi gibi örnekler, faşizmin kurumsallaşması önündeki bu barajlardır. Bu engellerin en kitlesel ve örgütlü olanı ise Kürt halkının iradesinin gasp edilmesidir. Bütün toplumsal dinamiklerin denetim altına alınması, nefessiz bırakılması ve moralsizliğin yaratılması, faşizmin kurumsallaştırılmasında çok önemli bir yerde duruyor.

İktidar bu uygulamalar ile adeta, bir barış süreci sürdürülecekse de bu benim istediğim şartlarda yapılacak düşüncesini dayatmaya çalışıyor.

Barış sürecinin yaratabileceği güç kayıpları ve faşizmin kurumsallaşma sürecindeki gerilemelerin en baştan önlenmesinin hedeflendiğini gözlemlemek gerek. Bu nedenle, kayyum atamalarını yalnızca Kürt halkının seçme ve seçilme iradesine yönelik bir saldırı olarak ele almak yetersiz kalır. Faşizmin kurumsallaşması için en temel insan haklarının bile ortadan kaldırılması, yasadışı ve kural dışı hale getirilmesi gerekiyor.

Kayyum politikaları, aynı zamanda kadın mücadelesinin kazanımlarının geriletilmesinde bir araç olarak kullanılıyor. Atanan kayyumların ilk icraatlarının, kadın düşmanı politikaları hayata geçirmek olduğunu görüyoruz. Kadın mücadelesinin kazandığı eş temsiliyet hakkı fiilen gasp ediliyor.

Kadın danışma merkezleri, sığınma evleri ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen projeler, kayyumlar tarafından kapatılıyor veya işlevsiz hale getiriliyor.

Faşist kurumsallaşmanın bir ayağı olan patriyarkanın güçlendirilmesi, kayyum uygulamaları aracılığıyla yerelden merkeze kadar destekleniyor. Kadınlar, her koşulda yürüttükleri özgürlük mücadelesiyle engellenmeye ve kazanımları gasp edilmeye çalışılıyor. Bu uygulamalardan sadece birkaçını sıralamamız kayyuma karşı direnişte kadınların öncülük etme gerekçelerini hızlıca anlaşılır kılacaktır.

Kayyum atamalarını yalnızca Kürt halkının seçme ve seçilme iradesine yönelik bir saldırı olarak ele almak yetersiz kalır. Faşizmin kurumsallaşması için en temel insan haklarının bile ortadan kaldırılması, yasadışı ve kural dışı hale getirilmesi gerekiyor.

- Batman Belediyesi Kadın Politikalar Müdürlüğü, Sosyal İşler Müdürlüğüne bağlandı.
- Mardin Büyükşehir Belediyesine bağlı Kadın Daire Başkanlığına erkek memur atandı.
- Mersin Akdeniz Belediyesine atanmış olan Kayyum, kadın daire biriminin başına bir erkek atadı ve birim hızlıca işlevsiz hale getirildi vs.

Benzeri kadın düşmanı politikaların, bir başka irade gaspı örneği olan üniversite kayyumlarında da gözlemek mümkün. Benzer şekilde üniversitelere atanan kayyumların da ilk hedefleri CİTÖK (Cinsel Tacizi Önleme, Eğitim ve Destek Koordinatörlüğü) ve benzeri kurumların işlevsizleştirilmesi veya kapatılması olmakta. Bu uygulamaların arka planında, aynı Kürt Özgürlük Hareketi gibi iktidarın otoritesini tehdit eden kadın hareketinin kazanımları ve gücünün kırılmasının hedeflendiği açık.

Ayrıca, kayyumların icraatları arasında kapitalizmle uyumlu bir yerel yönetimin devreye sokulduğunu da görüyoruz. Kayyumların atanması ile birlikte belediyelerin sosyal hizmetlere ayırdığı bütçeler engelleniyor, kamusal kaynaklar özel sektöre yönlendiriliyor ve kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinin önü açılıyor. Kayyumun ilk icraatları arasında, muhalif sendikalara üye olan belediye çalışanlarının işten çıkarılması ve yerlerine yandaş kadroların getirilmesi yer alıyor.

Kısacası, kayyumun bir görevi de sermayenin ihtiyaçlarını referans alan bir işleyişi hayata geçirmek oluyor.

Belediyeye ait binlerce dönümlük araziler iktidara yakınlığı ile bilinen kişilere yok pahasına satılarak halka ait imkanlar gasp ediliyor, kayyum atandıktan sonra belediye kaynakları ve gücü yolsuzluklar ve devasa gasp süreçlerine alet ediliyor.

Tüm bu çerçeveye baktığımızda, kayyum siyasetine karşı yürütülecek mücadelenin, Kürt halkının öncülüğünde ancak işçi sınıfı, kadın hareketi ve tüm toplumsal muhalefetle bağ kuran bir zeminde ilerlemesi gerektiğini söyleyebiliriz.

Faşist kurumsallaşma hamlelerinin çok yönlü ve kapsamlı saldırıları karşısında, bütün toplumsal hareketlerin bu mücadelenin yanında yer alması ve bir biçimde katkı sunması hepimizin sorumluluğundadır.

Kayyum siyasetine karşı yürütülecek mücadelenin, Kürt halkının öncülüğünde ancak işçi sınıfı, kadın hareketi ve tüm toplumsal muhalefetle bağ kuran bir zeminde ilerlemesi gerektiğini söyleyebiliriz. Faşist kurumsallaşma hamlelerinin çok yönlü ve kapsamlı saldırıları karşısında, bütün toplumsal hareketlerin bu mücadelenin yanında yer alması ve bir biçimde katkı sunması hepimizin sorumluluğundadır.

**EGEMENLİK
KAYITSIZ, ŞARTSIZ
KAYYUMUNDUR!**

Aslı Alpar

“Felaket Kapitalizmi” yahut Kapitalist Felaketler

Türkiye’de yıllardır içinde bulunduğumuz ekonomik krizler döngüsü artık hepimizin malumu haline geldi. Sürekli olarak ekonomik krizlerden bahsedilen, ekonominin asla gündemden düşmediği bir sarmal içerisindeyiz. Ancak bu gündemin dahi doğru düzgün tartışıldığına çok nadiren rastlayabiliyoruz. İktidarın ekonomi politikalarının eleştirisi dahi genellikle ana akım iktisadın sınırları içerisinde yapıyor ve yoksullaşmanın arkasında yatan devasa sınıf saldırıları göz ardı ediliyor. Böylelikle krizlerin faturası kapitalizme değil, AKP-MHP iktidarının iş bilmezliğine kesiliyor. Uzunca bir süre içinde bulunulan kriz Berat Albayrak’ın şahsına referansla açıklanmaya çalıştı. “Ekonomi Bilimi” faizleri arttır derken faizleri indirirsen böyle olur suçlamalarının ardından, en nihayetinde Albayrak gitti yerine Şimşek geldi ve “Ekonomi Bilimi” tekrardan dümendeki yerini aldı. Faizler yükseldi, kamu tasarrufu önlemlerine hızla başlandı. Şimşek’in krize bulduğu çözüm kendisini Orta Vadeli Program’da cisimleştirdi. Ancak 2025 yılının başında hala ekonomik krizden bahsetmeye devam ediyoruz.

Bu durumda belki de artık kriz kavramını tartışmaya açmamız gerek. Ne de olsa ekonomik kriz tanımı gereği bir istisnaya işaret ediyor. Ekonominin normal akışının dışına çıktığı ve beklenmeyen bir ekonomik darboğazın söz konusu olduğu durumlarda ancak ekonomik kriz dememiz anlamlı. Fakat eğer bir ülkenin tarihi boyunca olağanüstü yoksulluk koşullarından bahsediyorsak, belki de artık bunun bir krizin sonucu değil de olağan durum olduğunu kabul etmemiz gerek.

Fakat eğer bir ülkenin tarihi boyunca olağanüstü yoksulluk koşullarından bahsediyorsak, belki de artık bunun bir krizin sonucu değil de olağan durum olduğunu kabul etmemiz gerek.

Bu keşif ise bize ekonomiye dair ve ardından da kapitalizme dair çok daha önemli farkındalıkların kapısını aralama imkanı sunar.

Kimin krizi, neyin çözümü?

Yazı boyunca sıkça andığımız Berat Albayrak’ın, çok çarpıcı bir açıklaması olmuştur: “Hepimiz aynı gemideyiz.” Bu sözün çarpıcılığı ise burjuvazinin dayatmak istediği bakış açısını çok açık ve net bir şekilde yansıtmada yatıyor. Krizler hepimizin krizleri, çözümler ise hepimiz için çözümler. Ancak Şimşek OVP’si, bir kez daha, bu sözün gerçeğin tam olarak karşıtı olduğunu bizlere gösteriyor. Nureddin Nebati’nin bakanlığı süresince gerçekten de düşük tutulan faiz, ülkede ciddi bir dış sermaye eksikliğine sebep olmuştur. Ancak iç harcamaların sürebilmesi ve yatırımların devamı adına buna ihtiyaç vardı.

Deniz Tuzcu

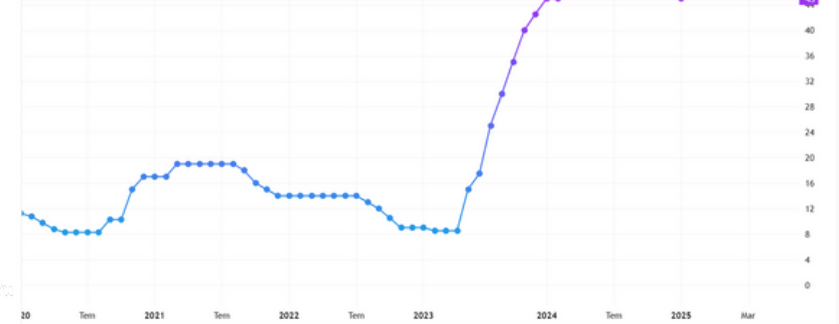
Boğaziçi Üniversitesi

Aksi takdirde borçlanmaya başlayan özellikle küçük burjuvazi iflasın eşiğine gelecekti. Fakat, biraz da seçmenleri memnun edebilmek adına, uygulanan bu düşük faiz politikası ülkeye parasını sokup faiz getirisi almak isteyebilecek yabancı sermayeyi doğal olarak caydırdı.

Bu noktada da gerçekten ekonomik krizden bahsedebilir hale geldik. Ancak bu ekonomik kriz tanımlanmasını gerektiren, emekçilerin içinde yaşamaya mecbur edildiği sefalet ile yakından uzaktan alakalı değildir.

Dolayısıyla krizden çıkmak adına uygulanan planlama ve politika değişikliklerinin de bu sefalete çözüm bulmak gibi bir amacı hiç olmadı. Aksine, egemenler için krizin kaynağı sermayenin birikebilmesinin önünde oluşan engellerdi. Yazının kapsamı bu engelleri geniş bir şekilde tartışmak için çok mümkün olmasa da bu engeli kısaca yüksek enflasyon-düşük faiz ortamında döviz girişinde yaşanan duraklama üzerinden açıklayabiliriz.

Trading View (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’ndan alınma)

Bu durum Türk lirasının sürekli değer kaybetmesine, üretimleri için yabancı ara mallara bağımlı olan Türkiye burjuvazisinin ise bu ara malları sürekli daha pahalıya almak zorunda almasında yatıyordu. Hedef de doğal olarak bu engellerin kaldırılmasından başka bir şey değildi. Şimşek programını da bu hedefe hizmet eden bir program olarak değerlendirmek gerek.

Bu hedefleri ne kadar başardığı farklı bir tartışma konusu olmakla beraber, bu hedefleri başarmak adına bizlerden neler götürdüğü çok açık (Dergimizdeki “Neoliberal Çürüme Zamanında Gençlik” ve “Egemenlik Krizinde Militarizm” yazıları, gençliğin durumu hakkında çok önemli gerçeklikleri vurguluyorlar). Enflasyon gerekçe gösterilerek iyice kısılan maaşlar ve benzer gerekçelerle kesilen kamu harcamaları aslında emekçilerin yaşam krizini derinleştirirken, sermayenin birikim krizine çözüm olmaya çalışıyordu.

Ancak “aynı gemideyiz” gibi söylemler üzerinden bu iki kriz, emekçilerin yaşam krizi ve sermayenin birikim krizi, aynı tanımla ile ifade ediliyor: Ekonomik kriz. Üstelik bu durum aslında çok önemli bir gerçekliğin üstünü örtme işlevi görüyor. Bizlerin yoksulluğu aslında ekonomik kriz ile ilişkili bir durum değil. Aksine bu durum Türkiye ekonomisinin normali. Eğer aynı gemide isek bile bizler olsa olsa geminin en altında kürek çeken köleler olabiliriz ve kaptan köşkünde kölelerin durumu önemsenmez.

Eğer aynı gemide isek bile bizler olsa olsa geminin en altında kürek çeken köleler olabiliriz ve kaptan köşkünde kölelerin durumu önemsenmez.

Şu anda bir ekonomik krizde olduğumuz için açlık ve yoksulluk yaşadığımız teşhisi beraberinde, tedavi önerilerinin de kapitalizm içerisinde kalmasını sağlamış oluyor.

Bu durumda ekonomiye dair farkına varmamız gereken şey, yoksulluk ve açlığın kalıcı olduğu ekonominin bizler için kalıcı bir kriz halinde olduğudur. Ancak yazının başında da belirttiğim gibi, kalıcı olan şey kriz değil olsa olsa doğal durumdur. Bu durumda ekonominin doğal durumunun bizlere vaat ettiği şeyin yoksulluk ve açlık olduğunu fark etmemiz gerekiyor. Dolayısıyla da bir burjuva partisi krize çözüm önerisi sunduğu zaman, çözümün her zaman için sermaye birikiminin engellerinin kaldırılması anlamına geldiğini de unutmamalıyız.

Ekonomik Krizler yahut Krizler Ekonomisi

Tüm bu tartışmayı neden yaptığım sorusu bu noktada çok kritik. Hedefim tabii ki de bir iktisatçı vaaz vermeye başladığı zaman onu senin derdin benim yaşam krizim değil, sermayenin birikim krizi diye susturma önerisinde bulunmak değil (ki bu bile tek başına çok değerli bir gelişme olurdu). Aksine bu kalıcı yaşam krizi farkındalığının, sorunun teşhisi ve tedavisi adına çok önemli olduğuna inanıyorum. Ekonomik bir kriz içerisinde olduğumuz anlatısı, kendi içerisinde ekonominin doğal durumunun böyle olmaması gerektiği imâsını da taşıyor. Şu anda bir ekonomik krizde olduğumuz için açlık ve yoksulluk yaşadığımız teşhisi beraberinde, tedavi önerilerinin de kapitalizm içerisinde kalmasını sağlamış oluyor.

Ne de olsa yoksulluğun sebebi krizde olmamız ise kapitalizmin normal durumunda yoksul olmamalıyız. Ancak ekonomik kriz kavramının biraz olsun detaylı bir değerlendirmesi bize bunun tam aksini ispatlamış oluyor.

Yoksulluk kapitalist üretim ilişkilerinin egemenliği durumunda bir istisna, bir sapma değil; tam aksine olabilecek en doğal durum.

İstisnai olan ise yoksulluğun azaldığı, yaşam krizinin yumuşadığı dönem ve coğrafyalar. Bir emekçinin bunu fark etmek için, kendisine en son ne zaman krizde olmadığını sorması yeterli aslında. Bu sebeple yoksulluğu ifade etmek için ekonomik kriz tanımlamışını kullanmamıza gerek yok, aksine içinde bulunduğumuz durum bir krizler ekonomisi.

Teşhisin kapitalizmin kendisi olduğunu anladığımızda ise, tek tedavinin kapitalizmin aşılması olduğu gerçeği de açığa çıkıyor. Bu durumda ekonominin doğal durumunun bizlere vaat ettiği şeyin yoksulluk ve açlık olduğunu fark etmemiz gerekiyor.

İllüstratör: Christoph Hitz

Felaket Kapitalizmi Denince

Ekonomik krize paralel bir tanımlama problemi bana kalırsa son dönemlerde ortaya atılan "Felaket Kapitalizmi" tanımlamasında tespit edilmeli. Naomi Klein bu tanımlama, neoliberal dönüşüm ile birlikte kapitalizmin sermaye birikimi yaratmak adına felaketlerden yararlandığı, hatta felaketlere yol açtığı bir dönemi işaret etmekte kullanıyor. Günümüz Türkiye için de çok uygun bir tanımlama gibi gözüküyor. Sermaye birikiminin gerekleri adına alınmayan önlemler, neredeyse her gün iş cinayetlerine ve sürekli yaşanan felaketler sarmalına yol açıyor. Üstelik bu felaketlerin büyüklüğünün, bunların daha da fazla sermaye birikimi adına kullanılmasının da hiçbir şekilde önüne geçemediğini iki yıl önceki 6 Şubat depremleri sürecinde açığa gördük.

Fakat unutmamalıyız ki, kapitalizm doğal durumu kitlelere yoksulluk, yağma ve talanı vaat eder. Tedavi yolu ise kapitalizmi düzeltmekte değil, kapitalizmi alaşağı etmekte yatar.

Ancak bu tanımlama da aynı ekonomik krizler üzerinden yapılan teşhisler gibi, kapitalizmin doğal durumunu yanlış değerlendiriyor. Ne de olsa, eğer bir Felaket Kapitalizmi varsa, aksi olabilecek bir kapitalizmden de bahsetmek gerekir. Bu ihtiyaç ise Avrupa ve Amerika'nın kapitalist üretimin doğal durumları olarak değerlendirilmesinden kaynaklanmakta.

Neoliberalizm bu bölgelerde de etkisini gösterene kadar, yani 1950-1980 aralığındaki 30 yılda, gelişmiş ülkelerde bir refah kapitalizmi döneminden bahsetmek mümkün. Bu dönemler, gerçekten de kapitalizmin olağan şekilde felaketler yaratmadığı, emekçilerin yoksulluğa ve açlığa mahkûm edilmediği dönemler olarak görülebilir.

Kapitalist üretimin teorisinin buna referansla üretilmesi ise, yoksulluk, açlık ve felaketlerin sapmalar, istisnalar olarak değerlendirilmesini sonucu doğurmakta. Üstelik bu değerlendirme de teşhis ile tedavinin de hatalı olması riskini doğurur. Eğer biz Felaket Kapitalizmi çağına geldiysek belki de eski, doğal duruma dönebiliriz. Fakat bu refah kapitalizminin asıl istisnai durum olduğunu gözden kaçırmamız gerek. Dünyanın çok az bir bölümüyle sınırlı olan ve buradaki refahın, dünyanın talanına dayandığını; üstelik bu şekilde bile ancak 30 yıl ile sınırlı kaldığı gerçeğini hatırlamalıyız. Yani aslında Felaket Kapitalizmi diye belirtmemize gerek yok, felaketler zaten kapitalizme içkindir. Belirtilmesi gereken, istisnai olan refah kapitalizmi olacaktır.

Ekonomik krizlere referans ile anlatılan yoksulluk da Felaket Kapitalizmi olarak tanımlanan güncel yağma ve talan düzeni de çok benzer bir riski içinde barındırıyor. Kapitalizmin doğal durumunu bir hedef haline getirmeme. Fakat unutmamalıyız ki, kapitalizm doğal durumu kitlelere yoksulluk, yağma ve talanı vaat eder. Tedavi yolu ise kapitalizmi düzeltmekte değil, kapitalizmi alaşağı etmekte yatar.

Yani aslında Felaket Kapitalizmi diye belirtmemize gerek yok, felaketler zaten kapitalizme içkindir. Belirtilmesi gereken, istisnai olan refah kapitalizmi olacaktır.

Egemenlik Krizinde Militarizm ve Gençliğin Dünyası

10

Kapitalist sistem şiddetlenen çok yönlü krizleriyle sarsılırken tahakkümü altına aldığı dünyayı da kendisiyle birlikte sarsıyor. Egemenlerin bugüne kadar kapitalist sistemin krizlerini ve getirdiği sorunları kendi coğrafyaları dışında, steril bir alandan çözerek aşma gayreti artık sınırına dayandı. Derinleşen hegemonya kriziyle farklı blokların rekabeti etrafında şekillenen savaşlar gittikçe daha fazla aktörü içine çekiyor, çektikçe “alınmış” bölgelerden çıkarak daha geniş bir ölçeğe yayılıyor.

Çin’in teknolojik ve ekonomik yükselişi ABD hegemonyası için tehdit oluşturmaya devam ediyor. ABD’nin ise küresel ve Orta Doğu’da bölgesel etkinliğini koruma-arttırma çabası ve bu ekseninde gelişen savaşların etkileri bütün dünya için ağır oluyor.

İkinci kez başkan seçilen Trump görevine; ekonomik güvenlik için bir gereklilik olarak Grönland’ın ve Çin kontrolünde olduğunu söylediği (aslında askeri anlamda da kritik öneme sahip) Panama Kanalı’nın ABD yönetimi altına alınması gerektiği, bunun için ise askeri operasyondan geri durmayacağını belirttiği konuşması ile başladı.

Rusya-Ukrayna savaşı, Rusya’dan alınan doğalgazın tamamen kesilmesiyle de Avrupa için ekonomik ve siyasal kalıcı bir sorun haline dönüşüyor. Sürekli savaş atmosferinin sebep olduğu göç dalgaları Batı’da huzursuzluk yaratıyor, güvenlik kaygıları artıyor.

Artık bir savaş coğrafyası olarak kabullenilen Ortadoğu’da Filistin direnişiyi birlikte ABD’ye göbekten bağlı İsrail’in Filistin halkına yönelik soykırım niteliğindeki saldırıları da sürüyor.

Lübnan’da Hizbullah’ın güç kaybı ve Suriye’de Esad rejiminin düşmesinden sonra sırada İran var. Orta Doğu’da yeni bir denklem kuruluyor, gerilim tırmanıyor.

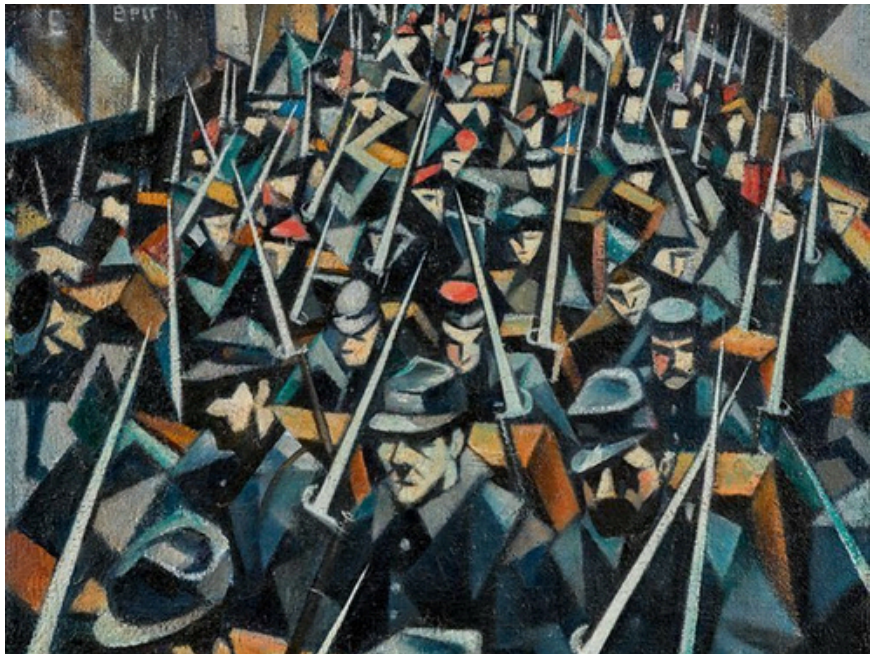
Krizden Fırsata: Türkiye’nin Savaş Siyaseti

Rekabet egemenliğinde işleyen bir düzende krizler içerisinde açılan boşluklar emperyal hayaller içerisinde olan güçler için fırsat ve hareket alanları yaratıyor. Küresel üretim ve tedarik zincirindeki rolüyle uzun süredir önemli bir yer tutan Türkiye, emperyalistler arası bu boşluklardan bir alt-emperyalist güç olma hedefiyle ilerliyor.

Ceren Günel Istanbul Üniversitesi

Egemenlerin bugüne kadar kapitalist sistemin krizlerini ve getirdiği sorunları kendi coğrafyaları dışında, steril bir alandan çözerek aşma gayreti artık sınırına dayandı.

Türkiye’nin esas olan bu gayesi; Afrika’da bir süredir yaptığı yatırımlarla geliştirdiği ticari ilişkiler, -2011’de sınır güvenliği gerekçesiyle Suriye iç savaşına dahililiyetinden sonra- Esad rejiminin devrilmesiyle birlikte hem paramiliter güçlerle dolaylı hem de kendi askeri gücüyle doğrudan Suriye’ye askeri ve siyasi yerleşim adına yaptığı hamleler ve aldığı inisiyatiflerle çiplaklık kazanmıştır.

A Dawn (1914), Christopher Nevinson

Bu çaba, küresel güçler ve Türkiye gibi bu boşlukları değerlendirmek isteyen diğer bölgesel güçler de göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin savaş eksenli politikalara eğilimini bir zorunluluk olarak açığa çıkarıyor.

Savaşa ya da egemenlerin tabiriyle savunmaya, iç ve dış güvenliğe, askeri alana ayrılan bütçe artıyor.

Türkiye'de savunma ve güvenlik sektörü için ayrılan ödenek sadece 2023 yılında 529 milyar tl iken 2025 yılı için açıklanan toplamda 1 trilyon 608 milyar lira.

Türkiye sermayesi bugün hiç yönelmediği kadar savaş sanayisine yöneliyor. Askeri sınai kompleks, militarist politikalar doğrultusunda gittikçe genişliyor.

Savaş sanayi aynı zamanda Türkiye sermayesinin birikiminin geldiği noktada yeni pazar açılımlarını dayatması itibarıyla de sermaye için bir imkân. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü'nün (SIPRI) 2023 yılı için yayınladığı dünyanın ilk 100 savunma sanayii şirketi listesine ASELSAN 54, Baykar 69, TUSAŞ ise 78. sıradan girdi.

Listedeki Erdoğan'ın damadı Selçuk Bayraktar'a ait Baykar şirketi İHA ve SİHA üretimiyle biliniyor. Özellikle Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte artan İHA ve SİHA ihracatı Türkiye'nin savaş sanayi ihracatının büyümesinin en önemli bileşeni. İhracat aynı zamanda şirketin gelirlerinin %90'ını oluşturuyor. Bu detaylara bakınca Forbes dergisinin 2025 yılında güncellediği dünyanın en zengin insanları listesine Türkiye'den girenler arasında Bayraktar'ın 15. sırada olmasının kaynağı da anlaşılıyor.

Strafe (1934), George Grosz

Üniversiteden Mahalleye Milli ve Militer Yükseliş

Emperyal planlar çerçevesinde dışarıda yürütülen politikanın içeriden desteklenmesi, sanayide olduğu gibi eğitimden medyaya, özelden kamusala her alanın emperyal hayallerle uyum içinde gitmesi gerekiyor. Militarizmin ideolojik ve kültürel inşasıyla toplumsal alanda bir hakimiyet kurmak, (halkın temel ihtiyaçları yerine) savaşa ayrılan bütçe kabul edilebilir olmak zorunda. Savaş meşru, hatta gerekli görülmek; bu alanda çalışmak ve "yerli ve milli" savaş araçları üretmek istenir bir şey olmak zorunda. Ülke toprakları devlet geleneğinin yarattığı tarihsel anlayışla sahiplenilmeli, milli duygularla ve kaygılarla hareket edilmeli. Silahlanma olağanlaşmalı, içeride de sürekli savaş halini andıran bir kaotik toplumsal düzen normalimiz haline gelmeli.

Büyümenin rekabetle koşullandığı kapitalist sistemde üst düzey gelişim hiçbir alanda, sürekli yenilenen yüksek teknoloji olmaksızın sağlanamaz. Militarist çerçevede üniversitelere ve gençliğe biçilen misyon tam da bu: savaş sanayinin gelişimi için gerekli olan silah ve teknoloji üreticiliğini üstlenmek. Üniversiteler bu misyona göre yeniden dizayn ediliyor.

George Grosz (1926), *Eclipse of The Sun*

İTÜ, ODTÜ gibi teknik üniversitelerde kurulan araştırma geliştirme merkezleri (Ar-Ge), Teknoparklar, ASELSAN Akademi programı, Savunma Sanayii Akademi tarafından yürütülen Vizyoner Genç projesi gibi faaliyetler; öğrencilerin fikirlerinin firmalara açılarak sponsor alabilmesi, akademi kapsamında aldıkları derslerin üniversitelerde kredili seçmeli ders yerine saydırılabilmesi, istihdam sürecinde avantaj sağlanması ve kariyer gelişimi olanaklarıyla pazarlanıyor. Gelecek kaygısı içinde seçeneksiz bırakılan gençliğe “geleceğin gençleri, gençlerin geleceği” için yapılan bu projeler cezbedici geliyor.

Askeri teknolojik üretim ve eğitim bütünleşiyor, gençler militarizmle kaynaştırılıyor.

Gittikçe yayılan, bir süredir ülke gündemine oturan mahallelerdeki çeteleşmeyi militarizmin kültürel ve toplumsal alanındaki yeniden üretimi bağlamında da düşünmek gerekiyor. Çeteleşmeyle kaotik atmosfer pekiştirilirken çeteler içerisinde özellikle yoksul gençlerin imreneceği figürler yaratılarak gençler silahlanmaya özendiriliyor. Bireysel silahlanma hiç olmadığı kadar artıyor. Türkiye’de raporlara göre sadece 4 milyonu ruhsatlı, 30 milyonu aşkın silah bulunuyor. Silahlanma yaşı ise 12’ye kadar inmiş durumda.

Çeteleşmeyle kaotik atmosfer pekiştirilirken çeteler içerisinde özellikle yoksul gençlerin imreneceği figürler yaratılarak gençler silahlanmaya özendiriliyor.

Türkiye’de milliyetçilik de bu kapsamda yeniden biçimlendirilerek yükseliyor. Militarizm ve militer unsurlar milliyetçilik dolayısıyla gençliğin gündelik hayatıyla iç içe geçerek toplumsal bir değer olarak kabul görmeye başlıyor.

Gençlik; toplumsal hareketlerin içinde dinamik bir güç, devrimci hareket içinde öncü kadroların çıktığı bir kesimi oluşturmuştur. Bu anlamıyla devletlerin bu potansiyeli zayıflatmak adına çeşitli hamleleri olmuştur. Türkiye’de devrimcilerin beslendiği, yetiştiği, bir dönem iktidar olduğu mahallelerin özel olarak kuşatılarak çeteleşmenin bu mahallelerde yaygınlaştırılması, uyuşturucu ve silah ticaretinin hem alım-satım-dağıtım aşamalarının hem de müşteri kısmının gençlerden oluşması bir yandan gençlerin sol ile bağ kurmasının önüne geçerken bir yandan da militer ögeler gündelik yaşamda daha yaygın bir olgu haline getirilerek yerleşiklik kazanıyor.

Türkiye’de milliyetçilik de bu kapsamda yeniden biçimlendirilerek yükseliyor. Militarizm ve militer unsurlar milliyetçilik dolayısıyla gençliğin gündelik hayatıyla iç içe geçerek toplumsal bir değer olarak kabul görmeye başlıyor. Teknokentlerde İHA ve SİHA’lar, üretilen askeri araçlar “yerli ve milli” birer gurur kaynağı şeklinde sunuluyor, üniversitelerdeki projelerin amacı “yerli ve milli üretim farkındalığı kazandırmak” ile açıklanıyor, üniversitenin ilk yılında gençlere Baykar damgalı çantalar dağıtılıyor.

Gençlerin süreklileşen belirsizlik, geleceksizlik ve güvenlik kaygısı içerisinde gelecek tahayyülü; “vatanına sahip çıkma” içgüdüleriyle güvenlik bürokrasisi çerçevesinde daha yüksek maaş imkânlarına sahip olduğunu da düşündüğü polis, ücretli asker olmak ya da savaş sanayi şirketlerinde çalışmak, zihin ve kol emeğini oralarda satmak oluyor.

Egemenlerin Rasyoneli, Bize Düşenler

Türkiye'nin bugün Suriye'ye girişi Osmanlı döneminden kalan bir hak iddiası söylemi üzerinden gündeme getiriliyor. Oysa farklı coğrafyalar tarihte her zaman farklı egemenliklerin toprakları olmuştur. Egemenlerin kendi çıkarları için hak iddiasıyla yürüttükleri savaşlar her yıl on binlerce insana dünyada cehennemi yaşıyor.

Hakim sistem anlayışının pekişmesinin sebeplerinden biri de imkansız gibi görünen ama tek çözümü olan kapitalizmin büyük krizlerinin ve yarattığı sonuçların çözümünün daha basit, kolay kabul görülebilir ve anlaşılabilir, rasyonel gözükten popülist söylemlerle esas kaynağına değil daha güçsüz olana yöneltiliyor olması. Kitlelere başka bir alternatifin sunulmadığı ya da bu alternatifin mümkünlüğüne ikna edici bir siyasetin bulunmadığı bir ortamda, Zafer Partisi'nin aslında savaşların doğrudan bir sonucu ve mağduru olan göçmenleri bir sorun kaynağı olarak işaret edip gönderme vaadi, milli dürtüler de devreye girdiğinde tek çözüm alternatifi olarak geniş bir zeminde karşılık bulabiliyor.

“Hak edilen” toprakları almak, göçmenleri göndermek (yapılabilirlik tartışması bir kenara) hiçbir soruna çözüm olamayacağı gibi bunları bir çözüm olarak kabul etmek de hakikatin üstünü örtüyor. Sadece Türkiye’de değil, küresel çapta yaşanan “göçmen sorunu”nun, derinleşen yoksulluğun ve tüm bu diğer krizlerin bu kadar basit bir çözümü olabilir mi?

“Hak edilen” toprakları almak, göçmenleri göndermek (yapılabilirlik tartışması bir kenara) hiçbir soruna çözüm olamayacağı gibi bunları bir çözüm olarak kabul etmek de hakikatin üstünü örtüyor. Sadece Türkiye’de değil, küresel çapta yaşanan “göçmen sorunu”nun, derinleşen yoksulluğun ve tüm bu diğer krizlerin bu kadar basit bir çözümü olabilir mi?

Egemenlerin sorunu kârın maksimizasyonu; çözüm, hatta tek seçenekleri ise daha fazla yağma, sömürü, mülksüzleştirme, savaş ve kaos. Egemenlerin rasyonelitesi içerisinde bize düşen ise daha fazla ekolojik felâket, göç, yoksulluk ve acı. Dünyanın en zenginleri listesine girenlerin serveti hayatların yıkımı, doğanın talanı, yeryüzünün yağması üzerinde birikiyor ve yükseliyor.

Biz, bize düşen sorunları çözmek istiyorsak dünyayı kuşatan bu emperyalizmin ve dolayısıyla içkin olduğu kapitalizmin son bulması gerekiyor. Görece rahatlayacağımızı düşünerek içine yerleşmeye çalıştığımız koşullar sürdürülebilir değil. İçinde bulunduğumuz gerçekliği kavrayarak bütün bu kriz ve sorunların içinden geçmek; Türkiye, Avrupa ya da ABD, nerede olursak olalım karşılaşmamızın kaçınılmaz olduğu bu sorunlarla yüzleşmek zorundayız. O kadar basit değil fakat bize düşen felâketleri ve bize dair iyi olan her şeyin yitimine sebep olan sözde çözümleri kabullenmekten daha zor da değil.

Biz, bize düşen sorunları çözmek istiyorsak dünyayı kuşatan bu emperyalizmin ve dolayısıyla içkin olduğu kapitalizmin son bulması gerekiyor. Görece rahatlayacağımızı düşünerek içine yerleşmeye çalıştığımız koşullar sürdürülebilir değil.

Paul Nash (1918), Void

Neoliberal Çürüme Zamanında Gençlik

Fadime Özdemir

Ege Üniversitesi

Üniversite dediğimiz mekanlar, var oluşundan bu yana egemen sınıfın hegemonyası altında ve bu tarafın ideolojisini yeniden üretmek, beslemek adına kullanılan birer aygıt olarak tarih içerisinde yoluna devam ediyor. Kapitalizm ile birlikte bu misyon yanına ticarileştirme, özelleştirme gibi neoliberal politikalarla paralel birtakım olguları da ekleyerek dönüşüme uğramış ve çağa uygun bir "bilim" üretimi gerçekleştirebilecekleri adımlarla yeni bir biçim kazanmıştır. Bugün ise özellikle Covid-19'dan sonra üniversiteler, başta Avrupa olmak üzere Amerika, Avustralya gibi ülkelerde yeniden tartışmaya açılmıştır.

Bugünün dünyasına uygunluğu, bir geleceğinin olup olmadığı halen tartışılan gündemlerdir. Tabii ki yapı taşı olan egemen sınıfın aygıtı olma işlevi kendini korumaktadır.

Aynı zamanda da üniversitelerin başlangıcından bu yana içerisinde üretilen hegemonyaya karşı çıkan bir hayalet dolaşmıştır: öğrenci gençlik. Birçoğumuzun "dünyayı sarsan yıl" olarak okuyup bildiği 68 hareketinde, Fransa, İtalya, ABD ve Türkiye gibi pek çok ülkede toplumsal dinamiklerle birlikte, hatta genellikle de en önde olan öğrenci gençlik, birçok toplumsal olayın içerisinde önemli bir figür olarak öne çıktı.

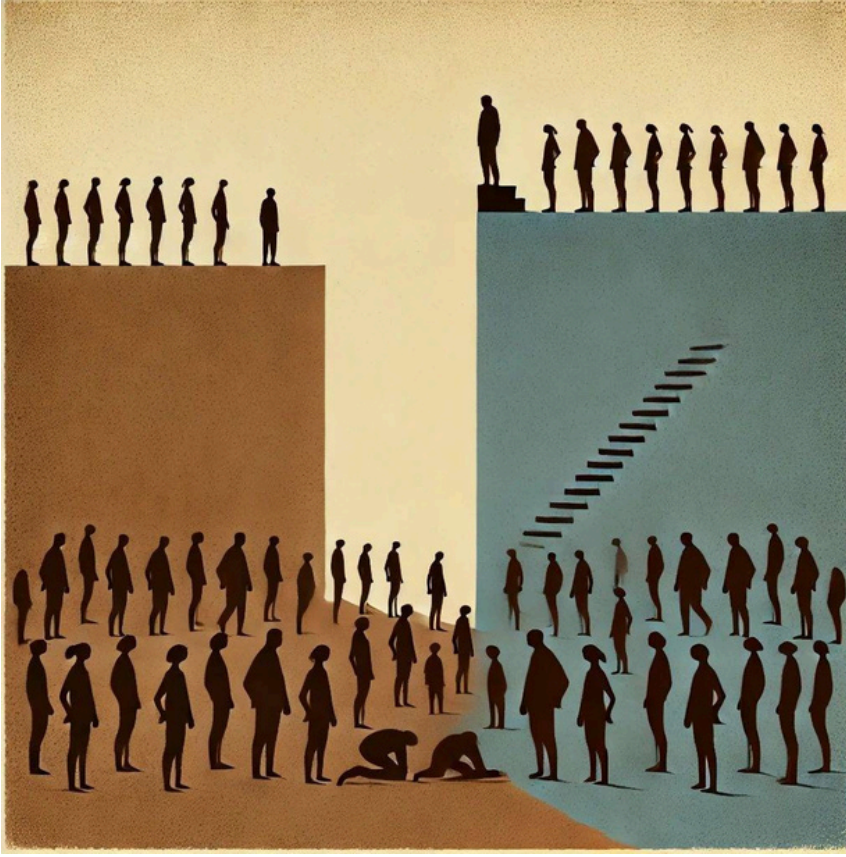
Toplumsal mücadelede işçi sınıfı, kadın, ekoloji hareketi gibi pek çok anti-kapitalist alan içerisinde gençlik dinamik ve yıkıcı bir alanı tutmuştur. Elbette yalnızca bununla sınırlı kalmayarak kendi öz taleplerini, yaşam alanları olan üniversitelerden dile getirmiştir.

Bu yazıda nostaljik bir tarih anlatısından ziyade bugünün üniversitelerine ve gençliğine yakından bakmak istiyoruz. Geldiğimiz noktada küresel boyutta her şey, her an değişip dönüşürken şüphesiz üniversite ve gençlik de zamanın ruhuna "uygun" olarak değişiyor, içerisinde bulunduğu maddi gerçeklikten etkileniyor.

Üniversiteler Buharlaşıyor Mu?

Tarihsel bir olgu olarak kapitalizm, egemenliğini tüm dünyaya yayarken aynı zamanda yapısal açmazlarını da içerisinde barındırarak hem en güçlü hem de en zorlu dönemini yaşıyor. Güçlü çünkü adını duymadığımız ülkelerin en dip köşesine kadar varlığını sürdürüyor; zorlu çünkü sınırlarına dayanmış yapısal krizler içerisinde. Üstelik bu formun ne zamana kadar süreceği ve nereye gideceği de bulanık ve birçok ihtimale açık bir durumda. Yoksulluk, coğrafi olarak geniş alanlara yayılan savaşlar, salgınlar, göç dalgaları, ekolojik yıkımlar gibi pek çok toplumsal ve siyasal süreçleri aynı anda ve hızlı bir biçimde yaşıyoruz. Küresel sermaye güçlerinin birikim süreçlerinin genişlemesi, yoğunlaşması ve yayılması adına ulus devletler, doğa, patriyarka, toplumsal ilişkiler, kurumlar ve daha birçok şey bu sürece "uyumlu" hale getirilmeye çalışılıyor.

Tıpkı neoliberal politikaların şekillenme sürecinde her birinin kapitalist üretim ilişkileri bakımından yeniden ele alınıp işlenmesi gibi şimdi de içerisinde bulunduğumuz bu kaotik zamana uyumlandırılmaya çalışılıyor.

Bu çerçevede üniversiteler sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda araştırmaların yapıldığı; bu ihtiyaçları karşılayabilecek en hızlı ve ucuz iş gücüne ihtiyaç duyulacak üretimin yapılabileceği teknolojik gelişmelerin sağlandığı; savaşın, doğa talanının, kârın önünü açacak ve besleyecek projelerin üretildiği birer pilot kaynak olmaktan öteye elbette gidemiyor.

2019 yılında Covid salgınının başlamasıyla birlikte üniversitelere yapılan öğrenci kayıtları önemli ölçüde düştü, salgından bu yana tablo hala değişmiş değil.

Pek çok Batı ülkesi bu sorun karşısında Çin, Hindistan gibi Asya ülkelerinden “nitelikli” mühendisler, mimarlar, doktorlar olarak yararlanabileceği yabancı uyruklu öğrencileri ülkelerine çekmeye çalışıyor. Avusturalya’daki Melbourne Üniversitesi’nde öğrencilerin neredeyse %47’si diğer ülkelerden gelen öğrencilerden oluşuyor (1). ABD’deki Montana Üniversitesi’nin başkanı bir gazeteyle verdiği demecinde üniversiteye kayıtların 2022’de, 2011’e kıyasla yaklaşık olarak 2,5 milyon daha az olduğunu söylüyor (2). 2023’ün sonlarına doğru Aberdeen Üniversitesi, öğrenci sayılarının düşmesi ve bununla birlikte yaşanan ekonomik çöküş karşısında, Galce dahil tüm modern dil programlarını iptal etmeyi planladığını ve personel işten çıkarmalarına gideceklerini duyurdu.

Bu sorunlar yeni olmamakla birlikte modern üniversiteye özgü sorunlar olarak görülüyor.

Yapay zeka çalışmalarında yaşanan gelişmeler, demografik açıdan 18-25 yaş aralığında genç sayısının dünya genelinde giderek azalması, akademiye baskının artması ve elbette eğitimin özelleştirilmesi, ticarileştirilmesi ile birlikte artan maliyetler gibi pek çok etken bu sorunları daha da belirgin hale getiriyor. Özellikle sayısı her geçen gün katlanarak artan işçi sınıfının çocuklarının üniversiteye erişimi birçok sorun ile birlikte giderek zorlaşıyor.

Türkiye’de Neler Oluyor?

Türkiye de elbette bu tablo içerisinde yerini alıyor. Eurostat verilerine göre Avrupa’da nüfusa göre en fazla üniversite öğrencisi bulunan ülke Türkiye. YÖKAK verileri ise geçtiğimiz son 3 yılda 878 bin 909 öğrencinin üniversite öğrenimini bıraktığını söylüyor. Bu sayı son 5 yıl açısından değerlendirildiğinde 2 milyona ulaşıyor.

Türkiye ekonomik krizi kendi özgül koşullarıyla birlikte yaşıyor. Şimşek projesi olarak sahneye çıkan OVP ile burjuvazi ve işçi sınıfı arasındaki makas hem servet birikimi hem de nicelik bakımından sürekli açılıyor. Yüksek enflasyon, yoksulluk ve açlık sınırının altında kalan ücretler, barınma krizi, sağlıklı ve nitelikli gıdaya erişim, ulaşım gibi pek çok sorun işçi sınıfının sırtına ağırlaşarak yükleniyor. Bu koşullarda başta işçi sınıfının çocukları olmak üzere öğrenci gençliğin eğitime erişebilmesi, erişse bile devam edebilmesi olanaksız hâle geliyor.

1.Bryan S. Turner (2024). A Theory of Catastrophe.

2.Seth Bodnar (2023), Want to know why America losing its edge? Look around campus. Washington Post, 15 Mayıs.

Üniversiteyi bırakma gerekçeleri arasında en başat faktörlerden biri işçileşme olarak karşımıza çıkıyor. En iyi ihtimalle hem okuyup hem çalışmak zorunda olan gençler, artık asgari bir yaşam içerisinde olabilmek için okulu bırakarak güvencesiz ve esnek çalışma koşullarıyla karşı karşıya kalıyor. Kapitalizmin yapısal bir durumu olan işsizliğin yanına bir de üniversite diplomalarına bile ulaşmadan çalışma hayatının içine düşen bir gençlik profili ekleniyor.

İşsizlik, işçilik, geleceksizlik gibi bir sarmal arasında kendine çıkış yolu bulmaya çalışan gençler Daltonlar, Casperlar gibi çetelerin kucağına teslim ediliyor. Tıpkı tarikat yurtlarına bırakıldıkları gibi... Uyuşturucu, yasa dışı bahis, kumar ve daha birçoğu gençlerin hayatına girmiş, sözün doğrusu neoliberal politikalarla birlikte getirilmiş durumda.

Bireycilik, rekabet, çıkarıcılık dünyasında psikolojik sağlamlığın oldukça güç olduğu bir süreçte neredeyse kapitalizmle aynı yaşta olan depresyon kavramı ve daha birçok psikolojik hastalık, buna bağlı olarak da antidepresan başta olmak üzere psikolojik ilaç kullanımı gençler arasında hatırı sayılır düzeyde artıyor. Öğrenci intiharları gündemimizden çıkmıyor.

Bireycilik, rekabet, çıkarıcılık dünyasında psikolojik sağlamlığın oldukça güç olduğu bir süreçte neredeyse kapitalizmle aynı yaşta olan depresyon kavramı ve daha birçok psikolojik hastalık, buna bağlı olarak da antidepresan başta olmak üzere psikolojik ilaç kullanımı gençler arasında hatırı sayılır düzeyde artıyor.

Influencerlar, inceller, cinsiyetçi, kadınları aşağılayan sözlerle dolu ve dinlenme listelerinin en üstünde yer alan "müzikler", ırkçılığı üreten ve yayan politikalar, her birimizi tekleşmeye sürüklemeye çalışan popüler kültür öğeleri, sokak köpeklerinden LGBTİ+lara, göçmenlere, mültecilere kadar toplum içerisinden dışlamaya karar kıldıkları herkesi ve her şeyi düşmanlaştırmaya yönelik hamleler gençliği ablukaya almış durumda.

Bunların her biri, tek başına yahut tek bir kişiyle ya da tek bir iktidar biçimiyle ele alınamayacak genişlikte incelememiz ve sorunun kaynağını iyi tespit etmemiz yani eşyaya adıyla seslenmemiz gereken politikaların, geniş bir tarihsel sürecin sonucunda yaşadığımız olaylar. Bugünlerde birçoğumuzun gündeminde olan "toplumsal çürüme" kavramı, kendi başına olduğu yerde gerçekleşmez. Kimyada hiçbir çürümenin bir anda ve durduğu yerde gerçekleşmediği gibi. Bizzat neoliberal politikalar tarafından buna uygun hale getirilecek hamlelerle birlikte gerçekleşir. Sermaye düzenini; bu düzenin insanlar, hayvanlar, doğa gibi pek çok alanda yarattığı tahribat ve yok oluşa sürüklenme koşullarını gören somut tahliller yapmak zorundayız.

Bugünün gençliğini işte tam da bu tahliller içerisinde doğru bir zemine oturtmamız gerekiyor. Gençlerin geleceksizlik, yoksulluk, işçilik ve işsizlik içerisinde olduğu tespiti bir retorik olmaktan oldukça uzak ve bir o kadar gerçek. Burada bir sihirli değnekten söz edemeyeceğimiz üzere şapkadan da tavşan çıkarmayacağız. Tüm bunların sonucunda payımıza örgütlü mücadeleden başka bir şey düşmüyor.

Bu hat, dört bir yanı saran saldırılara karşı uygun bir paradigmayı zorunlu kılıyor. Günümüz öğrenci gençliğinin özgür demokratik üniversite mücadelesi aynı zamanda öğrenci-işçilik, ekoloji, kadın, kültür-sanat gibi yaşamlarımızın her anıyla iç içe olmalı.

Yaşamlarımıza yönelik açılmış bu örgütlü savaş karşısında gençliğe örgütlü mücadeleden, dayanışmadan, kolektivistten güç alacağı bir pratik hat gerekiyor.

Bu hat, dört bir yanı saran saldırılara karşı uygun bir paradigmayı zorunlu kılıyor. Günümüz öğrenci gençliğinin özgür demokratik üniversite mücadelesi aynı zamanda öğrenci-işçilik, ekoloji, kadın, kültür-sanat gibi yaşamlarımızın her anıyla iç içe olmalı. Üniversiteye erişimin giderek zorlaşması da gençlerin geleceksizlik ve umutsuzluk içerisinde intihara sürüklenmesi de aynı kaynaktan beslenen ve birbirlerini besleyen sorunlardır. Üniversiteyi bitirdiğinde kendisini kapının ardında bekleyen işsizliği gören bir gencin eğitim hayatını bırakıp çalışmaya başlaması bir tercih olmanın çok ötesinde bir zorunluluktur.

Buraya kadar aktardığımız tabloya baktığımızda, değişen veya değiştirilen gençlik profiliyle birlikte, üniversiteli gençliğin örgütlenmesi, insanca bir yaşamın nasıl olabileceği sorusuna karşılık üreten cevaplardan biri oluyor.

21. Yüzyılın Gölgesinde Akademi

İrem Serim

Kadir Has Üniversitesi

Türkiye’de üniversite kelimesini hangi bağlamlarda duyduğumuzu gözden geçirirsek küçük bir Türkiye portresini kayımlar, usulsüzlükler, baskılar vs. gibi örnekler etrafında çizebiliriz. Bu koşullar altında özgür bir üniversiteden veya akademiden söz etmek gün geçtikçe zorlaşıyor. İktidar tarafından atanan kayımlar veya direkt iktidarın kendi ideolojilerine yönelik açtığı üniversitelerle, akademi git gide daha da gölgede kalan bir ideale dönüşüyor. Bunun sonucu olarak üniversiteler gün geçtikçe daha da mekandan ibaret yerlere dönüşürken akademinin tanımı ise bulanıklaşıyor.

Ne Bu Akademi ve Üniversite Ayrımı?

Her ne kadar zaman zaman birbiri yerine kullanılabilse de üniversite ve akademi kelimeleri hem tanım olarak hem de Türkçede kullanım biçimi ile aynı anlamlara gelmiyor.

“Özgür Akademi” dersek daha spesifik anlamda akademisyenlerin özgürce yapabildikleri araştırmalardan; ön plana çıkarılan bilgilerin tarafsızlığından, açılmaya değer görülen derslerin özgünlüğü gibi konulardan bahsediyoruz.

Aslında hem akademinin hem de üniversitenin kökeni Antik-Yunan “akademia”sına dayanıyor. Akademia düşünsel anlamda gelişmiş insan yetiştirmeye odaklanıyordu. Tarihsel süreçte Yunancadan Arapçaya çevrilen eserler İslam medreselerinin şekillenmesinde rol oynadı. Tabii ki bu anlayışta farklılaşmalar yaşandı ve sonuç olarak medreseler mesleki uzmanlar/zümreler yetiştiren ve bildiğimiz anlamda üniversitelerin temeli olan yapısını kazandı. Akademi ise Orta Çağ Avrupası’nın Antik Yunan çevirileriyle şekillenen Rönesans Dönemi sonrasında bu akademilerin yeniden kurulmasıyla başlıyor.

Sonuç olarak üniversiteler sadece teoloji, tıp ve hukuk alanlarına odaklanmaktan çıkıyor ve akademiyle birleşerek bildiğimiz anlamda “modern” üniversiteler böylece kuruluyor.

Bu tarihsel bağlamdan da çıkarılabileceği üzere akademinin bir birikim yaratma ve bu birikimi aktararak yeni araştırmalarla geliştirmeye yönelik bir inşası varken, üniversite bir yüksek öğrenim kurumu olarak mesleki uzman “yetiştirmeyi” vurgulayan bir yapıya sahip diyebiliriz. Aslında günlük dilde de akademi dediğimizde üniversiteyi üniversite yapan akademik kadroyu düşünüyoruz, üniversite ise sınavı olan, mezun olunan bir geçiş dönemi olarak kullanılıyor.

Günümüzde Akademik Krizi

Üniversite ve Akademik günümüzdeki durumu iki temel sebep etrafında şekilleniyor. İlki neoliberalizm ile birlikte özelleştirmelerin bir sonucu olarak üniversitelerin sermaye için AR-GE alanlarına dönüşmesi ve akademik performansına dayalı çalışmaya zorlanması.

İkincisi ise yükselen sağın özellikle Türkiye örneğinde üniversiteler üzerinde kurmaya çalıştığı hegemonya. Uzun vadede ise bu ikisinin iç içe geçtiği bir kombinasyon ile karşı karşıyayız.

Bu bağlamda akademinin krizi, neo-liberal politikalarla paralel olarak sosyal bilimsiz teknik bir üretim alanı yaratmaya odaklanılması ile üniversiteyi bir binadan, bir iş merkezinden, bir fabrikadan ayıran akademiye de kendi içinde eriten bir kriz. Akademinin “eski moda” eğitim teknikleriyle işlevsiz kaldığına dair yaratılan algı, üniversiteleri başarılı olma kıstası altında sermayeyle uyumlu çalışmaya zorladı. Bu durum akademiye her yönüyle dönüştürdü. Akademisyenler proje ve makale sayılarına göre birer indekse tabi tutulurken artık bir araştırmacının başarı kriteri başta fon alma potansiyeline sonrasında ise alıntılanma sayısına göre değerlendiriliyor.

Bu da akademiye gün geçtikçe daha ana akım konulara odaklanan, mekanikleşen bir hale sokuyor. Akademisyenlerin kendi araştırmalarından ve derslerinden yabancılaşmasına yol açıyor.

Bu piyasalaşmanın ortasında, teknik bölümler parlatılırken özellikle sosyal bilimler alanında küçülmeye gidilmesi, beşerî ve doğa bilimleri alanında araştırmaların fon bulamaması akademisyenlerin nasıl bir güvencesizlik altında çalıştığını bize gösteriyor.

Tabii bunu sağlayan tek koşul finansal sebepler değil. Bu noktada akademinin içinde olduğu krizin ikinci sebebi üniversiteler üzerinde kurulmaya çalışan hegemonya. Üniversite-akademi ayrımında bahsettiğimiz ikilik bu noktada Türkiye koşullarında farklı bir anlam kazanıyor. Üniversitenin özgür düşüncüyü geliştiren niteliği ve öğrencilerin değişim yaratmaya yönelik potansiyelleri iktidarın kontrol altında tutmak istediği birer tehdit. Bunu da sürekli baskılarla engellemeye çalışıyor.

2016 yılında Barış Akademisyenleri'nin üniversitelerden ihraç edilmesi, yerine iktidarın ideolojisine bağlı kişilerin üniversite kadrolarına atanması bunun en büyük adımlarından bir tanesiydi.

Akademisyenler proje ve makale sayılarına göre birer indekse tabi tutulurken artık bir araştırmacının başarı kriteri başta fon alma potansiyeline sonrasında ise alıntılanma sayısına göre değerlendiriliyor. Bu da akademiye gün geçtikçe daha ana akım konulara odaklanan, mekanikleşen bir hale sokuyor.

Bu anlamda üniversitelerin içinin boşaltıldığını söyleyebiliriz. Sonuç olarak bugün üniversitelerde yapılan araştırmalara baktığımızda, gün geçtikçe daha fazla araştırmacının kapitalist sistemin kendini yenileyebileceği ya da yaşadığı krizi geciktirebileceği yönünde argümanlar ürettiğini görürüz. AKP'nin kadroları ise her geçen gün daha fazla çaptırılmış makalelerle kendi ideolojilerini meşrulaştırmaya çalışıyor. Sonuç olarak akademide bu anlayışların ağır basmasının sebebi akademinin bu yöndeki eğiliminden çok baskılara karşı yükselen seslerin, sermaye için değil toplum için çalışmalar yürüten akademisyenlerin üniversitelerden uzaklaştırılmasından kaynaklanıyor.

Ancak buna karşılık direniş de halen devam ediyor. Barış Akademisyenlerinin ihraç edilmesiyle başlayan sürece karşılık olarak kurulan alternatif akademiler aranan akademiye korumaya çalışıyor.

Bu Türkiye'deki toplumsal hafızada üniversite ve akademi kelimelerinin birbirlerinden yeni bir şekilde ayrışmaya uğramasına yol açıyor. Üniversiteler sistem içinde kalan, bir kontrol aygıtına dönüşen alanlar, akademi bilgi üretiminde ve araştırmada siyasi baskılara karşı direniş temsil eder bir hal alıyor.

AKP'nin İdeolojik Aygıtı Olarak Üniversiteler

Ülkede son 20 yılda yaklaşık 3 katına çıkan üniversite sayısı, (2001 yılında 73 olan üniversite sayısı 2024 yılında 208'e çıkmış durumda.) Türkiye'deki üniversiteleri bir mekansallıktan ibaret kalma açısından özel bir yere koyuyor. AKP'nin 81 ile en az bir üniversite inşa etme projesi kendi başına küçük bir şehir kadar yer kaplayan ve bu şekilde dışa kapalı işleyebilen dev inşaat projeleri olarak iktidara ciddi bir rant yaratma işlevi görüyor. Camilerden, Teknokentlere, afilli ilahiyat fakülteleri yanında sönük kalan eğitim ve doğa bilimleri fakültelerine, bu üniversitelerin tasarlanış biçimi bile ideolojik altyapıya dair çok şey söylüyor.

Bu mekansal hegemonyanın içini dolduran kadrolar da benzer şekilde özellikle kadınları belli bir öze indirgeyen yaklaşıma sahip, tacizci, fetvacı, dinci, evrime dahi inanmayan kişilerden oluşuyor.

Üniversitenin sosyal alanı ise iktidarın anlaştığı tarikatlar veya kendilerine yakın STK'lar aracılığıyla şekillendiriliyor. Mesela bu üniversitelerde "başörtüsü kutlaması" adı altında kadınların KYK yurtlarında düzenlenen buluşmalarla tesettüre girdiği etkinliklere şahit olabiliyoruz.

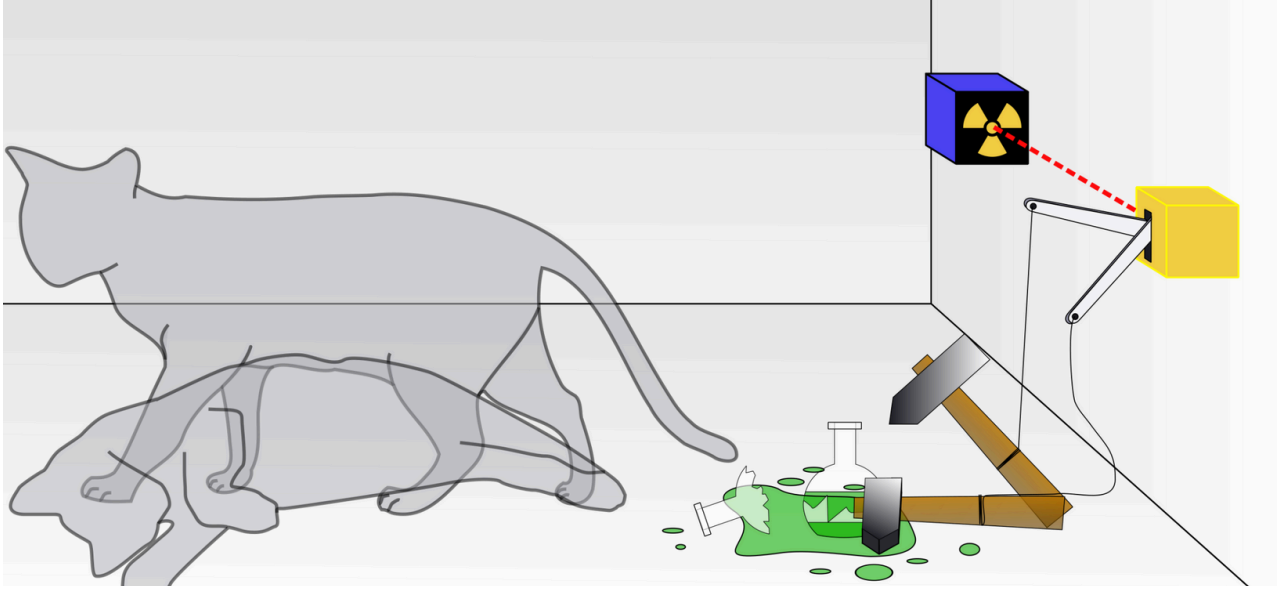
(bknz: Taşra Üniversiteleri: AK Parti'nin arka kampüsü, Tuğba Tekerek). Öte yandan üniversitelerdeki festivaller, konserler iptal ediliyor; yılbaşı kutlamalarının yasaklanması gibi olaylar yaşanıyor.

Bu üniversitelerdeki anlayış elit üniversitelerdeki neoliberal, performansa dayalı, özel sektöre uzman yetiştirmeyi amaçlayan anlayıştan farklı. Burada öncelik AKP'nin toplum inşasına ve anti-entelektüelliği arttırarak akademinin içini boşaltma planlarına hizmet etmelerinde. Faşizmin karakteristik olarak bu anti-entelektüelliği yüceltmeye ve bir anti-ideoloji olarak da tutarsızlığını meşrulaştıracak aracı insanlar yetiştirmeye ihtiyacı var. Bu ihtiyacı anlamak için ise neredeyse bu üniversitelerin hepsinde bulunan kamu yönetimi, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler bölümlerine bakabiliriz.

Bu üniversitelerdeki anlayış elit üniversitelerdeki neoliberal, performansa dayalı, özel sektöre uzman yetiştirmeyi amaçlayan anlayıştan farklı. Burada öncelik AKP'nin toplum inşasına ve anti-entelektüelliği arttırarak akademinin içini boşaltma planlarına hizmet etmelerinde.

Bu üçünün çeşitli kombinasyonlarından oluşan tam olarak 275 bölüm bulunuyor (kıyaslamak için bir fikir olması adına Türkiye'de 137 tıp fakültesi yani doktor yetiştiren bölüm var, bunun yaklaşık iki katı kadar bürokrat/kamu personeli yetiştiren bölüm bulunuyor). Bu bölümlerin eğitim içeriği ise kamu personelini eğitecek veya donatacak içeriklerden çok bir siyaset felsefesi altyapısından oluşuyor. Ne tarz bir felsefenin işlendiğini ise genel resimden çıkarılabilir...

Tüm bunlar bir araya geldiğinde bugün akademiye konuşmak için üniversitelere bakmak yeterli görünmüyor, çünkü akademinin bir yarısı ve aslında duruşları ve buna sahip çıkışlarıyla büyük bir yarısı, üniversitenin dışında bırakılmış durumda. Üniversitelerin içinde ise akademik bir paylaşım, tartışmaya açık bir ortamdan söz etmek gün geçtikçe zorlaşıyor. Ancak bunları bir bütün olarak düşünürken üniversitelerin toplumsal olaylar ve dönüşümlerden etkilenen, bu olayların hep canlı bir yansımasını taşıyan ve yaşatan mekanlar olduğu da göz önünde bulundurmamız gerekir. Toplumsal hareketler de en az piyasa ilişkileri kadar üniversiteler üzerinde etkilidir. Dolayısıyla üniversitenin içinde olduğu kriz, üniversitenin içinde bulunduğu toplumsal dinamiklerle beraber okunmalıdır. Geçmişte de üniversiteler baskılanmış, sonrasında elde edilen kazanımlarla görece daha bağımsız hale gelmiştir. Bugün üniversitelerin ve akademinin içinde bulunduğu kriz de benzer şekilde özellikle gençliğin dönüştürücü gücüyle aşılabilir. Üniversitelerdeki bu baskı ve piyasa odaklı dönüşüm, gençliği özgür bir üniversite için örgütlenmeye iterken, akademinin ısrarla direnen parçasından özgür akademi idealini devralacak ve hayata geçirecek olan da yine bu gençliktir.

Schrödinger'in Kedisi

20

Sus ve Hesapla!

Günümüzde çeşitli bilim alanlarında icraatta bulunan pek çok insan için felsefe miadını doldurmuş, (ona atfedilen) yöntemleri geçerliliğini yitirmiştir. Bu çıkarımla sonuçlanan tutarlı argümanlarını oturup dinlerseniz, onların haksız olmadıklarını görürsünüz. "Felsefe," derler, "kurguculuktur, dahası, elle tutulur bir sonuç vermez." Bu cümlede özneyi ("Felsefe") görmezden gelirse devamında gelen yüklem, bilimsel etkinlikte bulunan birisini soğutmaya yetecektir.

Kuşkusuz bilimin, incelediği bir olay için, daha sonra üstüne basabileceği sağlam tabanlar oluşturacak, ilk önermeleri (varsayımları) olmalı. Öyle ki bu varsayımlar, doğrudan gözlemden hareketle kimi zaman su götürmez gerçekler gibi görünürken, kimi zaman çeşitli gözlemlerin bir bileşiminden ortaya sürüldüğünden üstü örtük, ilk bakışta nasıl gerekçelendirildiği anlaşılmayan bir biçimde görünürler.

İki durumda da bilimsel alana ve varsayıma bağlı olarak, tabanlar bir kaç adım atmayı, evren anlayışımızda yeni bölgeler keşfetmeyi sağlar.

"Tutarlılık" bilimden sorulur. Bir bilim dalının sağlam kalması, kırılmadan yapraklarla bezenmesi için gereksinimdir. Fizik, bu tutarlılık özelliğini, sıkı matematiksel yapılara bağlılıkla en açık biçimde gösterir. Nesnelere sembol (değişken), süreçleri ilişki (denklem) şeklinde ifade ederek; incelediği alan için, mantığın yasalarına bağlı olarak tutarlı bir tasvir getirir.

Kabaca önceki iki paragraf bilimsel yöntemin özüne işaret eder. Varsayımlar ve onu takip eden bir model. Sonrası, modelden gözlemleyebileceğimiz tahminler elde edip kendi içinde tutarlı olan bu açıklamanın doğayla uyuşup uyuşmadığını görmek. Algoritma oldukça basit, değil mi? Doğru olayda ve doğru gözlemlerde, doğru varsayımları yaptıktan sonra yürümekte zorluk yaşamayız gibi görünüyor.

Buğra Gültekin

Sabancı Üniversitesi

Aktif bilimsel etkinlikte bulunan birisi için açıktır ki bu iki aşamalı algoritma, sürecin kaba bir tasviridir. Elimizde sıkı varsayımlarla temellendirdiğimiz bir model varsa o model ile bilinen ya da bilinmeyen bir olayı açıklamaya çalışmak, anlamlı sayılar elde etmek veya bir olaya göre modeli modifiye etmek gibi detaylar vardır. Genelde bu detaylarda kaybolmaya meylederiz.

Elimizde sıkı varsayımlarla temellendirdiğimiz bir model varsa o model ile bilinen ya da bilinmeyen bir olayı açıklamaya çalışmak, anlamlı sayılar elde etmek veya bir olaya göre modeli modifiye etmek gibi detaylar vardır. Genelde bu detaylarda kaybolmaya meylederiz.

Bu detaylarla boğuşmak belli bir gelişmişliğe ulaşmış bilim için bir derecede önemlidir, ancak pek çok bilimci için bu çarpınışın nedeni düşünmekten kaçış olarak kendini göstermektedir. Algoritmanın körü körüne uygulanması; geçmiş modellerin ve bilimcilerin kalıplarıyla "düşünmek" ve formalizme, yani kullanılan modele, aklın teslimiyeti.

Başta söylediğimiz Felsefe'yi aşağı görme durumu da bununla ilintilidir. Bahsedilen "spekülasyon" ya da onun sayısal hesaplamalar bağlamında "sonuçsuzluğu", felsefenin algoritmayla görünürdeki uyumsuzluğundan ibarettir. Dahası, böylesi bilimciler için felsefe bir çeşit sapkınlığı ya da kafirliği temsil eder. Geliştirilmiş modelleri irdellemek yetmezmiş gibi, modelleri nasıl yapacağımıza da muhalefet etme potansiyeli taşır. Kabul edilemez!

Pek çok bilimci için bu çarpınışın nedeni düşünmekten kaçış olarak kendini göstermektedir. Algoritmanın körü körüne uygulanması; geçmiş modellerin ve bilimcilerin kalıplarıyla "düşünmek" ve formalizme, yani kullanılan modele, aklın teslimiyeti.

Niels Bohr (solda) Albert Einstein (sağda) ile birlikte Paul Ehrenfest'in Leiden'deki evinde (Aralık 1925)

Böylesi bilimciler için felsefe bir çeşit sapkınlığı ya da kafirliği temsil eder. Geliştirilmiş modelleri irdellemek yetmezmiş gibi, modelleri nasıl yapacağımıza da muhalefet etme potansiyeli taşır. Kabul edilemez!

Kuantum Teorisi

Hepimiz fizik yasalarından anlarız. Türümüzün evrimleşip etkileşimini gerçekleştirdiği fiziksel ölçeklerdeki süreçlere dair bir sezgisi vardır. İçmek için çay bardağını kaldırırken; yemek yaparken; aşmak için barikatlara koşarken, beynimizin arka taraflarında bir yerlerde farkındayızdır. Kimimiz fizikçi olur ve bunları soyut kavramlarla, sembollerle ifade eder, yasa haline getirir ve daha fazlasını görebilir. Aşına olduğumuz ölçekte modellediğimiz fiziksel süreçlerle gerçekliğin bağı kurmak az çok kolaydır. Bu ölçeğe (tarihsel sebeplerle) "klasik" ölçek, sistematik incelememize de "klasik fizik" diyelim.

Çok daha küçük ölçeklere doğru indiğimizde, tahmin edilebileceği gibi, işler bizim için hiç kolay olmuyor. Bir oyun oynamaya başlıyoruz, ama ne oyunu öğreten var ne de bir çeşit kullanım kılavuzu. Burada değinemeyeceğimiz tarihsel olarak çeşitli gözlemlerle oluşturduğumuz bir model; hesap kitap yaparken takip edebileceğimiz bir tarif var, fakat resmin bütününe görebildiğimizi söyleyemeyiz.

Kuantum teorisine göre, varlığın gözlenebilir nitelikleri (konum, hareket, dönme gibi) en temel özellikler değiller. Klasik fizik çerçevesinde (framework) bunları temel alıp teorilerimizi inşa ederdik, sezgilerimize de bu yakışır. Ancak, kuantum teorisinin deneylerle olan tartışılmaz başarısından çıkarmamız gerektiği üzere, bu yanlış bir varsayımdır. Gözlenebilir nitelikler, daha temel bir fiziksel nesneden türetilen, bağlamsal ya da ilişkisel özelliklerdir.

Modelimize göre bu temel fiziksel nesne rolünü oynayan, kuantum durumları ya da dalga fonksiyonu olarak adlandırdığımız matematiksel yapıdır. Fiziksel gerçeklikle doğrudan ilişkisi güçlük olan bu yapı, bir şekilde, en temel ölçekte, maddenin varlığını bütün ilişkiselliğiyle kapsamaktadır. Dahası, temel parçacıkların, geçmişte hayal ettiğimiz katı ve noktasal biçimdeki tasvirini geçersiz kılmaktadır.

Araçsal olarak yaklaştığımızda dalga fonksiyonu bizim için basit bir işleve sahip. Verili bir fiziksel yapıya (konfigurasyona) karşılık gelen bir dalga fonksiyonu bulabiliriz, dalga fonksiyonu da bize laboratuvarında gözlemleyeceğimiz gözlenebilir özelliklerin gerçekleşme olasılıklarını verir. Örneğin, Hidrojen atomu adını verdiğimiz, bir proton ile etkileşimde olan elektronun konumuna baktığımızda hangi olasılıkta nerede gözleyebileceğimize dair bilgi ediniriz.

22

Bu sürece biraz daha yakından bakalım. Verili bir dalga fonksiyonu zamanla düzgün (deterministik) olarak evrimleşir; ölçüm yaptıktan sonra ise ani, "doğrusal olmayan" bir değişime uğrar. Diğer bir deyişle, bütün olası fiziksel durumların olasılıksal dağılımını içerisinde barındıran bu nesne, dalga fonksiyonu, zamanla doğrusal evrimleşirken, ölçüm yaptığımızda tek bir durum gözlemleriz, dolayısıyla ani bir değişim varsayabiliriz. Bu hem araçsal bir argümandır, hem de teoremin felsefi temellerinin hala sallantıda olmasının bir getirisi olarak öznel idealist yorumlara yol açar. Ölçüm sürecine özel bir anlam atfetmeye iterken, gözlemciye gereğinden fazla önem biçilebilir.

İnanın, detaylara indikçe sorulan basit sorular daha çok artıyor. Kavramları ve hasbelkader tanımlanan nesnelere o kadar rahatça kullanıyoruz ki, günümüz bilimi için insan, "nasıl bu hale geldik," hayret ediyor.

Burada değindiğimiz değinmediğimiz soruların cevaplarını belki de bulamayacağız. Belki de bütün bunları anlamlı kılacak bir varlık ve bilgi bilimini inşa etmenin kapasitesinden yoksunuz.

Detaylara indikçe sorulan basit sorular daha çok artıyor. Kavramları ve hasbelkader tanımlanan nesnelere o kadar rahatça kullanıyoruz ki, günümüz bilimi için insan, "nasıl bu hale geldik," hayret ediyor.

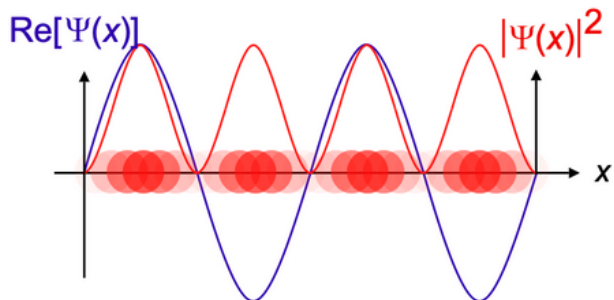
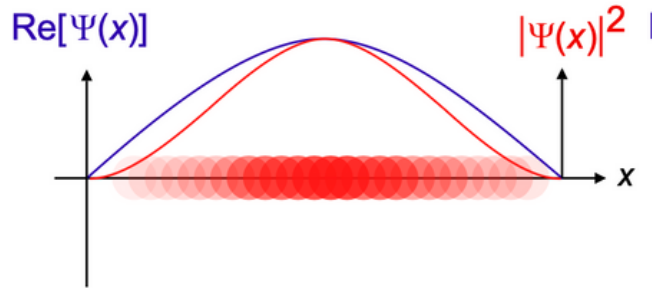
Bilinmezlik her zaman en kolay cevap. Ama bilimcinin durumu temel soruları sormaktan kaçınmak iken, 100 yıldır neden ilerleme kaydetmediğimize bir cevap bulmuş oluyoruz. Güncel fizik, nasıl bilim yaptığımızı dair tartışmaları harlamaktadır; bilimciye, veya genel olarak bir düşünürü düşen, peşinden koşmak; bunları tartışmaya açmaktır.

Bitirmeden önce son bir gözlemimizi daha paylaşalım. Kuantum teorisi nasıl formüle edilirse edilsin, öyle görünüyor ki fiziksel süreçlerdeki ilişkisellik ve bütünsellik temel bir özellik olarak kendisini göstermektedir.

Nitekim bu gözlemde bulunan, David Bohm gibi, başlıca fizikçiler de vardır, ancak ontolojik (varlık bilimsel) çıkarımları diyalektik maddeciliği ucundan kaçırmaktadır.

Burada, kabaca değindiğimiz sorunların, diyalektik maddecilik üzerine çalışma yapan insanlar için bir itki olanağı sunacağını umarak; güncel fizik tartışmalarını takip eden Marksistler için bir tartışma alanı oluşturmanın gerekliliğini vurgulamaktayız. Bu hem fizik alanı için hem de felsefi zemini sağlam bir diyalektik maddecilik için iki taraflı bir gelişime ön ayak olacaktır.

Kuantum teorisi nasıl formüle edilirse edilsin, öyle görünüyor ki fiziksel süreçlerdeki ilişkisellik ve bütünsellik temel bir özellik olarak kendisini göstermektedir. Burada, Marksist felsefenin temelini aldığı diyalektik maddeciliğin tartışmalarda yer edinmemesi ilginçtir. Temel ölçekte kuşkusuz diyalektik süreçler kendini göstermektedir.

Kadınların Tarafı Olduğumuzu Hatırlamak!

Seçil Murtazaoğlu

Istanbul Teknik
Üniversitesi

"Kopuş bir başlangıç noktası değildir ama bir şeylerin başlangıcı olabilir."(1)

Sara Ahmed

Her gün sisteme içkin krizlerin farklı dışavurumlarına tanıklık etmek, başımızdan aşağı kaynar su dökülmüş etkisi yaratıyor. Olaylar silsilesi içerisinde olgulara ulaşmakta zorlanırken kendi yönümüzü korumak, eksenimizden çıkmamak için olağanüstü bir çaba sarf ediyoruz. Çünkü 21. yüzyılın ilk çeyreğinin sonuna geldiğimizde patriyarkal kapitalizm hiç olmadığı kadar güçlenmiş aynı zamanda çelişkilerini hiç olmadığı kadar yeryüzüne çıkarmış durumdadır.

Bu durumun nedenlerini enine boyuna tartışmak birçok mücadele alanı için elzemdir ancak bu yazıda "Krizler ve hız sarmalının içerisinde feminist hareket nerede konumlanıyor veya konumlanabiliyor mu?" sorusunu tartışacağız.

Kadın hareketi ve onun bir bileşeni olan feminist hareket, son 30 yıldır Türkiye'deki en güçlü toplumsal hareketlerden olagelmıştır. Her toplumsal harekette olduğu gibi diğer hareketlerden öğrenen ama aynı zamanda da öğreten olmuştur.

Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü'nden 8 Mart Gece Yürüyüşü'nü her yıl iktidar tarafından fiili ablukaya ve hız alınmış Taksim'de yapma iradesine kadar olayları olgulara çevirmeyi ve zeminleri hareket ettirmeyi başarmıştır. Dinamizmi kendini yeniden ve yeniden üretmiştir. Bu da teorik tartışmalar ve yol haritalarını kendisine katabildiği, analizi sokağa yansıtmaktan mahrum bırakmadığı için gerçekleşmiştir.

1.Sara Ahmed, Feminist Bir Yaşam Sürmek, Sel Yayınları, 1. Baskı. sf. 264)

Görünen ve görünmeyen her alanda patriyarka ve kapitalizmin zıtlaşmalarını aşarak uyumlandığı, birbirlerini yeniden ürettiği bir dönemin içerisinde geçiyoruz. “Katı olan her şey buharlaşıyor”, duygusal emekten cinselliğe bilincimizin ve var oluşumuzun bütünü metalaşılıyor. Patriyarkanın ilişki kurma ve görünüm biçimleri 21. yüzyılda daha önce görülmemiş şekilde farklı veçhelere aynı anda bürünebilme, kendini gizleyerek yeniden üretebilme ve karşısındaki hareketten öğrenme yetisini kazanabiliyor. Kapitalizmin gelişimi evresinde “evcilleştirilen” patriyarka, rasyonel niteliğini nasıl kazandıysa günümüzde de saman altından su götürerek, farklı kadınlık ve erkeklik durumları yaratan bir kabuk değiştirme sürecinde. Patriyarka için yeni bir sıfatlandırmaya gitmekten yeni hareket etme biçimlerini kavramak bizim için çok daha elzem.

Yasalara Takılıp Kaldık!

Avrupa Birliği'ne uyumlanma sürecinden sonra kadın hareketi içerisinde STK'larda yoğunlaşan, hak temelli kazanımların yasalar çerçevesine işlenmesi için yapılan çalışmalara dair dönemde feminist hareket birçok tartışma yürüttü. Son 4-5 yıldır iktidarın kazanımlarımıza yönelik artan saldırıyla birlikte düşününce yapılan tartışmalara yeni bir boyut da kazandırmak gerek. Hak kazanımları kamusal alanda varlık alanlarımızın genişlemesi ve aynı zamanda bu alana müdahale kabiliyetimizi güçlendirmek için önemli. Ancak tam tersi, kendimizin çalıp oynadığı bir alanın öznesi yapar bizleri.

9. Yargı Paketi içerisinde soyadı maddesinin kaldırılması sürecinde kadınların sınırlı bir kısmına ulaşılabildi ve soyadını hak temelli savunmanın ötesine geçemedik. Bu madde önerisinin arkasındaki AKP'nin aile politikaları hareket içerisinde tartışılmadı. Bu yasa ve hak odaklı çalışma ile hareketin politikaları birbirlerini görmeden, es geçerek ters yönlerde yol alıyorlar. Bu da harekete sistemden kopuş / kurtuluş ufku yerine eşitlik, haklar bazlı bir liberalizm pelerinini sırtına almayı dayatıyor.

Özellikle üniversitelerde bu alana dair kulüpler; iktidarın artan baskısıyla beraber kadınların adının geçirilmediği, patriyarkayı literatüre almamakta ısrar ederek “toplumsal cinsiyet çalışmaları” adına sıkışan, kadınlar için bir dayanışma yeri ve aracına dönüşmeyen yerler haline geldi. Bu bahsettiğimiz dönemden kalan temsil yetisi düzeyinde, bilgi almak ve kamuoyuna sunmak için geliştirilen ilişki hem dönüştürdüğü alan hem de ulaştığı kitle açısından tartışma konusu.

İstanbul Sözleşmesi'nin feshedilmesinden bu yana kadın hareketi de feminist hareket de kaybettiği moral ve motivasyonu kazanamadı. Elimizde olanları kaybetmemek ve gelen saldırıları püskürtmek için bir yola girdik ama bu yolda kim özneliyor kimler kolektifliyor? Buradan gözlerimizi kaçırdığımız müddetçe özne ve kolektif arasındaki diyalektik ilişkiye darbeyi kendimiz vurmuş oluruz.

Feminist Harekete Kritik

Kimyada bir reaksiyonda sınırlayıcı bileşen dediğimiz bileşen tükendiğinde reaksiyon durur. Bu bileşen reaksiyonun maddi gücüdür, belirleyendir. Kadınların kurtuluş reaksiyonunda da politikleşmeleri hız kazanan kadın kitleler bir bileşen ise feminist hareket de diğer, sınırlayıcı bileşendir.

Geldiğimiz aşamada sınırlayıcılığı daralmaya evrilen bir hareket söz konusu. Kadınların artan politikleşmesine ve örgütlenmek için alanlar aramalarına karşın hareket içerisinde mücadele eden bizler yollar, yöntemler üretmiyoruz. Teoride iktidarın hamlelerinin nereye tekabül ettiğini, sistemin ne düzeyde zorlandığı ve kendini yenilediğini tespit edebiliyoruz. Fakat asıl kilit noktalardan biri olan bu tespitlerin politikasını üretmek konusunda kendi sınırlarımıza veya sistemin bizi çevrelediği sınırlara çarpıyoruz. Bu sınırlar zaman zaman hareket açısından zaafa dönüşebiliyor.

Sokağı kullanma konusunda feminist hareket; yeni yöntemlerle, daha önce yapılmamış yapılmamasıyla, deneme cesaretine sahip olmasıyla farklı bir dönemi açmıştır ve tüm toplumsal hareketler buradan öğrenmiştir. İktidar kadınları evlere hapsedmeye çalışırken sokaklarda olmamız önemli aynı zamanda gerekli.

Kimyada bir reaksiyonda sınırlayıcı bileşen dediğimiz bileşen tükendiğinde reaksiyon durur. Bu bileşen reaksiyonun maddi gücüdür, belirleyendir. Kadınların kurtuluş reaksiyonunda da politikleşmeleri hız kazanan kadın kitleler bir bileşen ise feminist hareket de diğer, sınırlayıcı bileşendir.

26 Ağustos 1970, New York, Organization for Women (NOW) öncülüğünde yapılan grev

Fakat aynı biçimlerde örülen ve seslendiği kitle açısından darlaşan basın açıklamaları ve kampanyalar beraberlerinde aşınmayı, paslanmayı getiriyor. Sistemin boşluklarını iyi tespit ederek bu ve farklı biçimleri yeniden tartışmamız, birbirimizden öğrenme halini yaratmamız gerekiyor. Yoksa binlerce kadınla eylem veya etkinlikler yapılsa da kendisiyle ve aynılığıyla kalan biçim, tarihsel sorumluluğunu yerine getirememiş olur.

Üretim ilişkilerinin, sistemsel ihtiyaçların değişmesiyle günümüzde patriyarkal kapitalizmin vücut ve vuku bulma biçimlerinin değişimini sürekli göz önünde bulundurmamız gerek. Kadınların politikasından, hamlelerinden ders çıkarmış ve yeni saldırı, meşruluk zemini üretme yöntemleri üretmiş bir 21. yüzyıl patriyarkal kapitalizmi karşımızda! Ve bizim görme biçimlerimizden nereye bakıp bakmayacağımıza kadar tüm sinsiliğiyle gölgesi üzerimizde.

Hayatın tüm alanları parsellenmiş ve bu parsellenmeye Türkiye muhalefetine geneli bütünlüklü bir yaklaşım getiremiyor. Kendi gündemini ve odağını yaratmada oldukça güç kaybetmiş durumda. Böyle bir siyasi atmosferde feminist hareketin işi zor. Fakat feminist hareketten bir kıvılcım bekleyen kadınlar için, üretilmesi gereken bir politika var. Bu politika; üniversitelerde CİTÖK'lerin açılmasını sağlamaya çalışırken toplumsal cinsiyet derslerini de zorunlu ders haline getirecek, kadınlar için çocuk evleri talep ederken aynı zamanda erkeklerin çocuk bakımına katılımını sağlayacak, sığınma evleri talep ederken kadın cinayetlerinin sebeplerini teşhir edecek ve öz savunma mekanizmalarını üretecek, üretim ve yeniden üretim arasındaki emek hiyerarşisinin yansımalarına karşı alternatifler ve iyileştirmeler yapmalı. Yani kadınların yaşamlarının her alanındaki ezilmelerin bağı kurarak bütünlüğü gören politikamızı ve pratiğimizi üretmeliyiz.

Kadınların yaşamlarının her alanındaki ezilmelerin bağı kurarak bütünlüğü gören politikamızı ve pratiğimizi üretmeliyiz. Bu da ancak feminist hareketin örgütlülüğünün büyümesi ve bu büyümenin kendisini yutmaması için parça çalışma ve kazanımların bütünü, bütünlüklü politikanın parçayı beslediği bir örgütlülükle mümkün.

Bu da ancak feminist hareketin örgütlülüğünün büyümesi ve bu büyümenin kendisini yutmaması için parça çalışma ve kazanımların bütünü, bütünlüklü politikanın parçayı beslediği bir örgütlülükle mümkün.

Hatırlayalım, Feminist Özne Neydi?

Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta politik ve kolektif öznenin oluşumu. Patriyarkal kapitalizm farklı kadınlık halleri ürettikçe ve girilecek delikler buldukça öznenin inşası konusunda yalpalyoruz.

8 Mart 2021, İzmir

Bu olağandır, çözebilmek için içinden geçmek gerekir. Fakat son dönemlerde öznenin inşası konusunda içinden geçmek yerine çevresinde dolaşmak için her türlü çaba sarf ediliyor. “Kadınlar adına” politika yapmak egemen biçim haline gelirken feministlik salt yargılayan, dönüştürme gücünü fesheden bir biçime dönüşüyor. Feministliği profesyonelleştiren, kimliğe dönüştüren bir anlayışın tehlikeli çanları yanı başımızda çalıyor.

Özne meselesi aynı zamanda taraf olma meselesidir. Feminist hareketi, politik bir hareket yapan şey de kadınların bir taraf olmasıdır ve maddi bir temele, nesnel bir tahakküm ilişkisine dayanmasıdır. Bu nesnellik erkeklerle olan çıkar çatışmasının zuhur ettiği her alanda kendini gösterir. Bu yüzden de giderek yükselen bir söylem olan “kadın sorunu” veya toplumsal cinsiyet sorunu değildir bu. İlişkilerden hukuka, aileye, üniversiteye... Sistemi yıkıp yeniden yapılandırma gücü ezilene yani kadınlara aittir. Bu yüzden de üstlendiğimiz bu ezilme hareket noktamızdır. Salt dilde söylem düzeyinde kurulan bir aidiyet, “kurgu” ya da kimlik değildir feministlik.

Kendi deneyimlerimiz birçok konuda ve yerde farklılaşıyor. Bu deneyimlerin içerisindeki farklılıkları koruyarak fakat ortaklığı zeminimiz haline getirerek aynı mücadelede buluşmak, politika üretmek feminist öznenin işidir. “Oyunbozan feminist bir temas alanında yaşar ve çalışır. Konuşmasının veya oluşunun doğasından dolayı değil, halihazırda ne çok şeye katlanması gerektiğinden tahriş kabiliyeti edinebilir. Katlanması gereken şey kim olduğunun bir parçası olur.” (2).

Her öznenin sistem tarafından çözülebileceğini unutmamak gerek. Farklılıkların, deneyimlerin görmezden gelinerek aynılaştırmanın konformizmine itilen öznelere ve esneme alanlarının daraldığı hareket ancak sistemin belirlediği konularda ve biçimlerde hareket edebilir, ediyor da. Burada söylediklerim gerçekliği sınır dışı etmiyor. Aksine bu gerçekliği rasyonalize etmeden, kendimize gerekçeler üretmeden yeni alanlar, nefes alma, dayanışma alanları ve politika üretme alanları nasıl üreteceğiz sorusunu sorduruyor diye düşünüyorum.

“Kadınlar adına” politika yapmak egemen biçim haline gelirken feministlik salt yargılayan, dönüştürme gücünü fesheden bir biçime dönüşüyor. Feministliği profesyonelleştiren, kimliğe dönüştüren bir anlayışın tehlikeli çanları yanı başımızda çalıyor.

Bir savaş alanındayız. Aldığımız nefesi dahi kontrol etmeye çalışan, her krizde kadınların emeğine el koymayı farklı görünümlere sokan, belleğimizi, tarihimizi unutturmaya çalışan düşmanla karşı karşıyayız. Kadınlar kendi hayatlarını ellerine almak, tüm kadınların kurtuluşunda ilerlenecek yola adım atmak için hiç olmadığı kadar isyan ateşini içlerinde barındırıyorlar. Bu ateşin sistemin kılcallarından başlayarak kalbini yakıp yakmaması da yahut büyümeden sönüp gitmesi de bizlere bağlı. Hayatlarımız için ya mücadeleye, ya mücadeleye kızkardeşim!

Kadınlar kendi hayatlarını ellerine almak, tüm kadınların kurtuluşunda ilerlenecek yola adım atmak için hiç olmadığı kadar isyan ateşini içlerinde barındırıyorlar. Bu ateşin sistemin kılcallarından başlayarak kalbini yakıp yakmaması da yahut büyümeden sönüp gitmesi de bizlere bağlı. Hayatlarımız için ya mücadeleye, ya mücadeleye kızkardeşim!

Sinema ve Karşı Kültür

Volkan Erdoğan

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Sinema, günümüzde büyük oranda kamusal bir olgu olmaktan çıkmıştır. Sinemayı artık büyük oranda kendi ekranlarımızda tüketiyoruz. Sinemanın nicel olarak oldukça ticarileşmesi ile beraber nitel olarak sanatsal anlamının da sorgulanmaya başlandığını ve genel olarak işlenen konular itibarıyla egemen kültür anlayışı tarafından kimi zaman sansürlenene kimi zaman kendi çıkarları için kullanılan bir aygıt haline geldiğini söyleyebiliriz.

Hem dijital hem de ana akım sinema-televizyon sektöründeki medya tekelleri, bir yandan egemen kültürün söylemlerini yeniden üretirken diğer yandan sektördeki sinema-televizyon emekçilerine yönelik duygusal ve fiziksel emek sömürsünü her geçen gün artırmaktadır.

Yaratılan bu koşullar, yeni bir sinema için karşı-kültür hamleleri ortaya koyma sorumluluğunu getiriyor. Bu karşı-kültür hamlelerinin biçimi, yöntemi ve içeriğini ancak kolektif olarak düşünüp tartışarak oluşturabiliriz, ben de bu yazıda şimdiye kadar biriken deneyimlerden yola çıkarak bu tartışmalara girdi sunacağım.

Sinema ve Toplum İlişkinin Tarihselliği

İnsanlık, ortaya çıktığı günden bu yana, mağara çizimlerinden tutun ilkel müzik aletlerine kadar, çevresinde gördüklerini estetik anlamlarla çağının üretim biçimlerine bağlı olarak üretip sanat dediğimiz kavramı ortaya çıkartmıştır.

Sinema da yine kendi çağının üretim biçimi olan kapitalizm ile birlikte ortaya çıkan bir sanat dalıdır. Çoğu sanat dalının aksine kapitalist dönemde ortaya çıkan sinemanın bu özelliği, onun gelişimi boyunca üzerinde adeta bir damga gibi taşıdığı bir özellik olarak karşımıza çıkar.

Lumiere Kardeşler sinematograf aletini, tıpkı mağara çizimlerini çizen önceki insanlar gibi tarihe "ben buradaydım" imzasını atmak için kullanmaya başladılar. Günlük yaşamlarından görüntülerini, yeni keşfettikleri icatları tarafından kaydetmiş, kaydettikleri görüntülerden dünyadaki çeşitli şehirlerde gösterimler yaparak seyirci toplamışlardı(1).

1. Lumiere Kardeşler'in yaptığı gösterimlerin biri de 1896 yılında İstanbul'da Spotneck Birahanesi'nde gerçekleşti.

Sinema ilk ortaya çıktığı zamanlarda sadece bir merak unsuru olarak görülüyor, gelip geçici bir sanat akımı olarak lanse ediliyordu. Öyleki Lumiere Kardeşler, zamanın diğer muteber yönetmeni George Melies ile konuşurken sinema hakkında “geleceği olmayan bir icat” diye bahsediyor(2).

İnsanların sinemaya duyduğu ilgi sayesinde açılan sinema salonları ve artan izleyici kitlesi ise bu tezi kısa bir süre içinde çürütür durumu getirmiştir. Bununla dolaylı olarak da sinemanın tüketilen kitlesel-kamusal bir olgu haline gelmesiyle sermaye için yeni bir fırsat doğmuş ve sinema şirketleri ortaya çıkmıştır. Sinemanın kitlesel bir hale gelmesi aynı zamanda sinema aracılığı ile kitlelere propaganda yapabilme fikrini de ortaya çıkarmış oldu. Bunun ilk örneğini Griffith'in “tarihin ilk propaganda filmi” sayılan Ku Klux Klan isimli beyaz üstünlükçü örgütün meşrulaştırıldığı 1915 yapımlı “Bir Ulusun Doğuşu” filminde görmek mümkün. Griffith, aynı zamanda lineer kurgu*, yüksek bütçeli setler ve yıldız oyuncular gibi teknikler ile Amerikan Sineması'nın bugün hala daha kullanılan özelliklerini belirlemiştir.

Bu anlayışa karşı olarak Ekim Devrimi'nden sonra Lenin'in sinemadaki potansiyeli kavramasıyla yükselen Sovyet Devrim Sineması sinemada yeni bir kapıyı açtı. Lev Kuleşov'un yeni kurgu teorileri Sergei Eisenstein'in filmlerinde pratiğe döküldü. Griffith'in lineer kurgusuna karşı ortaya çıkan entelektüel kurgu anlayışı “diyalektiğin sinemayı uyarlanması” vaadiyle günümüzde hala konuşulan filmlerin ortaya çıkmasına önayak olmuştur.

Üniversiteli gençlik için de özellikle 1968 Gençlik Hareketleri sırasında Fransız Yeni Dalga Sineması ve sinematekler büyük önem arz etmiştir. Devrimci gençler sinemateklerde buluşup sinema hakkında tartışıyorlar, zamanın ünlü yönetmenleri ile sohbet edip kolektif bir biçimde harekete geçiyorlardı. Daha günümüze yakın dönemde gençlik için sinema, arkadaşlar ile gidip sosyalleşilen kamusal alanlar biçimini almıştı. Günümüzde ise kamusal alanların işgali, kültürel ve sanatsal alanların ticarileşmesi gibi durumlardan dolayı bir sosyalleşme imkanı olarak sinemanın değeri daha iyi anlaşılıyor.

Artık sinemanın büyük çoğunlukla dijital platformlar üzerinden izlenmesi, sinemanın kamusal bir olgu olma özelliğini yitirmesine sebep oldu. Günden güne azalan salon kullanımı özellikle pandemiden sonra bitme noktasına geldi ve dijital platformlar günlük hayatımıza perçinlendi. Aynı zamanda Türkiye'de sinema bileti fiyatlarının enflasyonla birlikte alıp başını gitmesi, sinema izleyicilerini, hiç film izlememek ya da tekel haline gelen HBO, Netflix, Amazon Prime gibi servis platformlarına her ay üçer haneli fiyatları ödeme ikilemi altında bırakmıştır.

İnsanlar, toplumsal üretimlerinde, son derece gerekli ve kendi iradelerinden bağımsız olan belirli ilişkilere girerler; bu üretim ilişkileri maddi üretim güçlerinin belirli gelişme aşamalarına tekabül eder.

Üretim ilişkilerinin bütün toplumun iktisadi yapısını meydana getirir-hukuki ve politik üstyapı bu gerçek temelin üzerinde yükselir ve toplumsal bilinçliliğin belirli şekilleri bu gerçek temele uyar. Maddi hayattaki üretim tarzı toplumsal, politik ve entelektüel hayat sürecini genel olarak belirler.

Karl Marx

2.Scott, A. O. (2008, March 18). New DVDs. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2008/03/18/movies/homevideo/18dvds.html>
3.Birth of A Nation,D.W Griffith,1915

Karşı-Kültür Sineması: Nasıl Bir Sinema İstiyoruz?

Günümüzde geldiğimiz bu nokta bizleri farklı bir sinema anlayışı arayışı içine sokuyor. Her şeyden önce, sinemanın durumu ve yaratmak istediğimiz sinemanın biçimini ve içeriğini tartışabileceğimiz ve hatta üretebileceğimiz kolektif ağlar yaratmamız gerek. Müzik, tiyatro, yazın ve felsefe gibi çeşitli kültür sanat alanlarında yaratılan kolektif ağların nicel olarak sinema alanından fazla olması yukarıda bahsettiğim sinemanın heybesinde taşıdığı kapitalist damga olabilir. Sinemanın hem teknik bilginin ve uzmanlaşmanın asgari düzeyde elzem olduğu hem de pahalı ekipmanlar gerektiren bir alan olduğunu kabul etmek gerekiyor. Ama özellikle müzik alanında buna benzer engellerin olduğunu ve bu engellerin çeşitli dayanışma ağlarıyla aşıldığını biliyor olmak bizlere umut vermelidir.

Bu bağlamda yaratmak istediğimiz sinema anlayışını basit bir sınıflandırmayla üç farklı şekilde ele alabiliriz: biçim, içerik ve üretim ilişkileri.

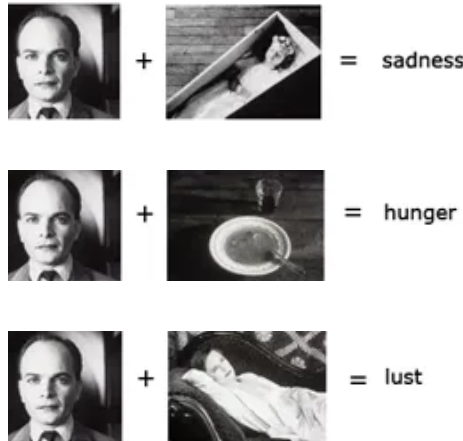
Biçim, içeriğin dışında kalan tüm temel değişkenleri kapsar (kurgu, teknik vs.). Burada bizim için asıl önemli olan etken kurgu meselesi. Griffith ve Hollywood sinemasının hegemon linear kurgu anlayışına karşı bakmamız gereken yer Eisenstein'in entelektüel kurgusudur. Eisenstein'in kurgusu çelişkilerin ve diyalektiğin sinemadaki tezahürüdür. Yıllardır linear kurgu temelli aynı anlatıya ve akışa sıkıştırılmış sinemanın tekdüzeliğinin karşısına günümüzden yüz yıl önce bile devrimsel nitelikte ses getirmiş entelektüel kurgunun günümüzdeki dijital imkanlar ile yaratıcılık boyutundaki potansiyelini görmemiz gerekiyor. İşin teknik kısmında ise uzmanlaşma ve hiyerarşik tahakküm ilişkilerinden olabildiğince kaçınarak kolektif bir işbölümü içinde herkesin teknik anlamda kendini geliştirebileceği bir ortam oluşturulması yatıyor.

İçerik kısmında ise kurguda da olduğu gibi hayatımızı sarıp sarmalayan sınıfsal, toplumsal ve siyasi çelişkilerin vurgulanması, mevcut hegemon söylemin zayıflaması için kritik bir öneme sahip. Sanat ve dolayısıyla sinema son tahlilde estetik bir olgudur.

Sanatsal tüketim sürecinde nasıl ki kendimize estetik olarak hitap eden şeyleri tercih ediyorsak üretirken estetik kaygıları gözetmek, didaktik bir anlatı için çırpınmamak gerekiyor. Sanatsal biçim ve didaktik anlatım birbirlerine karşıt olgular gibi gözükse de ortaya konulacak olan eserin bu karşıtlıkları içererek sentezleyen bir eser olması temel hedefimiz olmalıdır.

Üretim ilişkileri bağlamında ise ürettiğimiz eser kolektif bir işbölümünün çıktısı olmalıdır. Kapitalist üretim ilişkisinin yarattığı yabancılaşma süreci ancak bu şekilde ortadan kaldırılabilir. Sinema emekçileri, günümüzde oldukça kötü koşullarda, günde 12 saatten fazla duygusal, fiziksel ve hatta cinsel şiddet vakalarının görüldüğü ortamlarda çalışmaktadır. Bu süreçte bırakın üretilen eserde kolektif bileşenlerden biri olmayı kendi emeklerinin karşılığını dahi alamayıp üzerine mental olarak zarar gördükleri bir sürece maruz kalıyorlar. Dolayısıyla üretim sürecindeki tüm tahakküm ilişkilerinin ortadan kaldırıldığı ve herkesin üretilen eserde söz sahibi olma hakkının olduğu bir üretim ilişkisi olmadığı sürece hedeflediğimiz sinema anlayışını ortaya koyamayız.

Kuleşov Etkisi, bir filmde ardışık sahnelerin, izleyicinin anlamını ve duygusal tepkilerini nasıl değiştirebileceğini anlatan bir sinematografik kavramdır. Bu etki, Sovyet sinemacı Lev Kuleşov'un deneyleriyle tanınır. Kuleşov, aynı yüz ifadesinin farklı görüntülerle (örneğin, bir çocuğun cesedi, bir tabak çorba veya bir kadın bknz. Görsel X) ardışık olarak gösterildiğinde, izleyicinin bu yüz ifadesini farklı şekilde yorumladığını göstermiştir

Son olarak şunu da belirtmeliyiz ki bu basit sınıflandırmanın içerisinde üç farklı etkenden hepsine sahip olmayan fakat en az birine sahip olan oldukça fazla film sinema tarihinde üretilmiştir. Bu mevzu bahis filmlerin birer karşı-kültür filmi olmadığı anlamına gelmez. Üretim ilişkilerinin kolektif olmadığı fakat sınıfsal çelişkileri ele alan ya da entelektüel kurguyla çekilen epey film vardır. Ve bunu hegemon söylemin dışında sistemi teşhir bir biçimde yapan filmlerin karşı-kültür sinemasında çok önemli yerleri vardır. Lakin bizim temel amacımız tüm etkenleri göz önünde bulundurarak bir çaba göstermek olmalıdır.

Ann Arbor Sakinleri ve U-M Öğrencileri ENACT Teach-In'de Su Kirliliğini Protesto Etti (Mart 1970)

30

Marx'ın Kapital'inden İşçi Sınıfı Çevreciliğine Bakış

İş-çevre ikilemi bir süredir günümüz toplumunun en uzlaşmaz ikilemlerinden biri olarak görünüyor. Bir tarafta ekmek parası derdinde ekolojik tahribata son derece duyarsız işçiler, öteki tarafta ise emekçinin derdinden anlamayan, orta sınıf kaygılar taşıyan çevreciler var. Oysa ikisinin de düşmanı ortak, geleceklere de birbirine bağlı. Aslına bakarsanız ikilikler burjuva toplumunda oldukça yaygındır. Bu durum, kapitalist toplumda egemen üretim tarzı olan meta üretiminin karakteristiğinden gelir, metanın fetiş karakterinden filizlenir. Çok uzak değil bundan 50 sene öncesinde gidersek işçi sınıfının en çevreci toplumsal kesim olduğunu bile söyleyebilirdik. Peki o zamandan bu zamana değişen nedir? İşçi sınıfı bir anda doğa düşmanı olmaya mı karar vermiştir? Ekolojik sorun giderek elit bir duyarlılık haline mi gelmiştir?

Bu yazıda işçi sınıfı çevreciliği ya da emek ve ekolojik hareketlerinin ortaklaşmasının sadece potansiyeline dair değil mümkünlüğüne dair bir tartışma yürütmek istiyorum.

Bunun için öncelikle Marx'ın Kapital'indeki değer analizinden yola çıkarak Marksizmin ekolojik potansiyelinin teorik ve politik temellendirmesine bir giriş yapacağım. Bu temel,

argümanımın yalnızca bir temenni değil, kapitalist toplumun özünde yatan yapısal çelişiklere dayandığını gösterecek. Geçmişte yaşanan deneyimlerin başarısını ve son yıllardaki başarısızlığı anlamlandırmayı da kolaylaştıracak. Ardından bu temellendirmeyi özellikle 1970-90'lı yıllar arasında literatürde işçi sınıfı çevreciliği olarak geçen tarihsel deneyimlerle somutlayacağım. Son olarak da Türkiye'de geçtiğimiz birkaç yılda yaşanan olaylarda emek ve ekolojik hareketleri arasındaki ilişkiye dair bir tartışmaya girişeceğim.

Değer Yasası Anti-Ekolojiktir

Öncelikle, bu yazının girişinde söylediğim emek ve ekolojik hareketlerinin ortak düşmana ve kadere sahip olmasını temellendirmem gerekiyor ki çevrecilik işçi sınıfına iyi temennilerle atfetmeye çalıştığımız bir sıfat olmaktan çıksın.

Beyda Ceylan

Boğaziçi Üniversitesi

Marx'ın Kapital'indeki değer analizi bize bunun için yeterli temeli sağlayacak.

Gotha Programı Eleştirisi'nin başlangıcında şu söze rastlarız: "Emek, bütün zenginliğin kaynağı değildir. doğa da, emek kadar, kullanım değerlerinin (ve elbette, maddi zenginlik bunlardan oluşur) kaynağıdır, ki, emeğin kendisi de, doğal gücün, insanın emek gücünün ifadesinden başka bir şey değildir."(1). Kapital'in birinci cildinin meta bölümünde de buna benzer ifadeler yer alır. Buradaki önemli nokta, emeğin toplumsal zenginliğin tek kaynağı olarak görülüp onu kutsayan tarafın burjuvazi olmasıdır. Bu şekilde sömürü ve yağma yoluyla elde edilen zenginliğin arka planı gizlenmiş olur.

Bu durumu daha iyi anlayabilmek için meta fetişizmine bakmalıyız. Kapitalist üretim biçiminin hakim olduğu toplumlarda zenginliğin görünüm biçimi olan metalar ikili bir karaktere sahiptir. Kullanım değeri ve değişim değeri olan ve birbirinin zittini oluşturan bu özellikleri biraz inceleyelim. Kullanım değeri bir şeyin toplumsal ihtiyaçları karşılması ve yararlılığı ile ilgilidir, mesela bir bardağı sıvıları içmekte kullanmamız onun kullanım değerini oluşturur. Bu özellik tamamen fiziksel özelliklerle ilgilidir ve şimdiye kadarki tüm sosyoekonomik düzenlerde varolagelmıştır. Değişim değeri ise bir meta için birden fazla görünüme bürünebilir. Bir evin değişim değeri, iki araba veya beş sandal olabilir. Demek ki bu üçünde de gözle görülemeyen ama toplumsal olarak kabul gören bir şey vardır. Buna değer diyoruz.

Bir şeyin değeri ise onu üretmek için harcanan toplumsal olarak gerekli emek zamandır. Bu denklemin çarpıcı bir yanı vardır, tüm emeklerin eşit olduğu soyut emek kategorisine ihtiyaç duyar. Toplumsal olarak kabul görmediği sürece tüm insanların emeğinin eşitlenebileceğini söyleyemeyiz, bu yüzden soyut emek tarihsel bir kurgudur. Yani kullanım değerinin aksine değer, fiziksel olmayan toplumsal bir ilişkiyi yansıtır ama kesinlikle maddi bir güce sahiptir.

Değer, kullanım değerinin tam tersidir çünkü bir şeyin hangi koşullarda üretildiğine, onu üreten üreticinin doğal koşullarına kayıtsızdır. Değer soyut ve toplumsal bir kurgu olmasına karşın bir niceliği belirtir, o da emek zamanı ile ölçülür, bu yüzden kapitalist toplumlarda değer görünüm biçimi değişim değeri olarak karşımıza çıkar. Kullanım değeri ise gözlerden irak kalmıştır. Meta fetişizmi ise bu değer tarihselliğinden kopartılıp ürünlerin doğal bir özelliği gibi ele alınması yanılısamasını ifade eder.

İşte Gotha Programı Eleştirisi'nin başında bahsedilen burjuvazinin kutsadığı emek, tüm doğal koşullarından kopartılmış ve ne olursa olsun herkes için eşitlenmiş, soyut emeğe indirgenmiş emektir.

İstanbul ve Ankara'da İliç eylemleri: Vahşi madenciligi durdurun/ Yeşil Gazete/15.02

Emek, kendisinin de bir parçası olduğu doğadan ve onun koşullarından soyutlanmıştır. Marx'a göre insan çalışma ile doğayı dönüştürerek ihtiyaçlarını karşılar. Bu süreçte kendisi doğayı dönüştürürken onun tarafından dönüştürülür. Bu yüzden doğa insanın inorganik bedenidir. Ondaki her dönüşümün etkisini kendisinde de görür.

Demek ki insanın üretim faaliyeti emeğe ihtiyaç duyduğu kadar doğaya da ihtiyaç duyar. Ve emeğin kar için sömürsü, doğanın da aşırı kullanımını ve yağmasını; üretim araçlarından kopartılmış ve soyut emeğe indirgenmiş üreticilerin var oldukları doğal koşullardan da kopartılmasını beraberide getirir.

Üretim sürecinde kontrol sahibi olmadığı için tahrip olan doğal koşullar üzerinde de denetleyici olamayan üretici inorganik bedenine yabancılaşır. Üretim sürecinde kendisi hasara uğrarken inorganik bedeni de hasara uğrar (2).

İşçi Sınıfı Çevreciliği, Kazanımlar

1970'li yıllarda İtalya, ABD gibi ülkelerde ortaya çıkan işçi sınıfı çevreciliği olarak bahsedebileceğimiz hareketler, yoğun olarak ilaç, petrokimya, maden, enerji, inşaat sektörlerinde yaşanmıştır. Bu sektörlerin şöyle ortak bir özelliği var, toksik maddelerin girdiği üretim süreci hem işçi sağlığı açısından hem de üretim yapıldığı doğal çevre açısından yıkıcı sonuçlar yaratır. Mesela ABD'de 1960 ve 70'li yıllarda petrokimya, metal ve tarım iş kollarındaki sendikalar ile çevre örgütleri arasında ittifak kurulduğunu görüyoruz. Hem işçi sağlığının hem de ekolojik dengelerin korunması anlamında taleplere sahip bu ortaklaşmalar, kazanımları da beraberinde getiriyor. Yine 1970 tarihli Temiz Hava Yasası ve 1972 tarihli Temiz Su Yasası gibi çevresel düzenlemeler bu mücadelelerin sonucunda kazanılmıştır (3).

Termik santral çalışanlarından Akbelen açıklaması/mugladevrim.com.tr/28.07.2023

2.Paul Burkett (2011). Marksizm ve Ekolojik İktisat, Kızıl ve Yeşil bir Ekonomi Politığı Doğru. (çev. E. Günçiner). İstanbul: Yordam Kitap.

3.Stefania Barca (2012). "On working-class environmentalism:a historical and transnational overview". **Interface: a journal for and about social movements Article. Volume 4 (2): 61 - 80**

İtalya'da da ABD'dekine benzer bir deneyim görüyoruz. 1960'lardan 80'lere kadar İtalyan Komünist Partisi'nin ve ona bağla İtalya Genel İş Konfederasyonu'na eleştirel yaklaşan Porto Marghera grubu, işçi sınıfı çevreciliğine dair önemli bir yaklaşım sergiliyor(4). Onlara göre hasar (noxiousness), zarara uğramayı niteler. Kapitalist üretim sürecinde işçi ve doğa hasara uğrar. Bu salt niceliksel bir kayıp değildir. Bu yüzden sadece daha az saatler çalışarak ya da ücretlerin yükseltilmesiyle giderilemez. Kapitalist çalışmanın doğasında olan bir sorun olduğu için kapitalist çalışmanın tümünden ortadan kaldırılması gerekir(5).

Düşmanlık Nereden Doğdu?

İşçiler nasıl çevre ve çevreci düşmanı oldu konusuna gelirse burada devlet-sermaye işbirliğiyle bir karşı propaganda süreci görürüz. Özellikle 80'li yıllardan sonra örgütlü yapıların devlet şiddetinin farklı uygulamaları ile dağıtıldığını, örgütlülüğün zayıfladığını gözlemliyoruz. Bunun yanında iktidar yanlısı sendikalar da solda duran sendikaların gücünü kırmak için önemli bir buluştur.

Çevrecilerin bir düşman olduğu genellikle bu sendikalar tarafından propaganda edilmiş, işçiler işsiz kalmak ile bizzat bu sendikalar tarafından korkutulmuş, iş-çevre ikiliği bu şekilde yaratılmıştır. **Gücünü kaybeden devrimci sendikalar ve onların faaliyetlerinin yokluğunda çevre, işçi sınıfı için elit bir duyarlılık haline gelmiştir.**

Çok uzağa değil, Türkiye'nin yakın tarihine bakarsak Akbelen ve İliç'te iktidar yanlısı sendikalar tarafından örgütlenerek "çevreci düşmanı" haline gelen işçileri gördük. Ancak, Akbelen için aynısını söyleyemsek de İliç'te yaşanan katliamın ardından bölgede Bağımsız Maden-İş Sendikası'nın etkili olmasıyla bir zamanlar ekolojistleri İliç sınırına bile sokmayan işçilerden "Maden topraklarımızı terk et!" şiarlı açıklamalarla karşılaştık. Şirket tarafından tazminatları ödenmeden işten çıkarılan işçiler yaptıkları eylemlerde devletin bozulan toprakları yeniden tarıma uygun hale getirmesini ve bu gerçekleşene kadar işçilere mal olan hasarların da şirket tarafından ödenmesini talep etti. Madeni yeniden açtırmayı değil ekolojik sayabileceğimiz bir şekilde geçimlerini sağlamak isteyen bu işçilerin talepleri elbette ekoloji hareketi tarafından da sahiplenebilecek, hatta birlikte mücadele verilebilecek ortak taleplerdi.

Bu tarz ekolojik taleplerin ortaya çıkmasında Türkiye'de çok uzun bir zamandır politik deneyim biriktirmiş olan ekoloji hareketinin etkisi oldukça önemlidir.

İş-çevre ikilemini verili bir gerçeklik ve çözülemeyen bir denklem olarak ele almaktansa sorunu bu iki dinamiğin toplumsal hareketinin örgütlülüğündeki zayıflık ile ilişkilendirmemiz gerektiğini düşünüyorum. İşçilerden henüz hayati tehlikesi olan işlerde çalışmaya ses çıkartmazken ekolojik yıkıma ses çıkartmalarını bekleyemeyiz. Burada bir aşamacılığa gitmek ve işçiyi parçası olduğu doğadan ayırmak istemiyorum. Ancak işçi sınıfına siyasal bilinç dışarıdan verilir. Ekolojik yıkımın asıl nedenini tarihin tozlu sayfalarına gönderebilecek kilit sınıfın, diğer toplumsal eşitsizlikler hakkında da siyasal bir bilinci aşılatabilecek devrimci sendikalar ve partiler tarafından örgütlenmesi önemlidir. Çevre hakkında birçok yasal düzenlemeler ile sonuçlanan mücadelelerin İtalya gibi emeğin örgütlülüğünün ve komünist partilerin güçlü olduğu yerlerde olduğuna şaşmamalı.

Washington DC'deki Halkın İklim Yürüyüşü, 2017.

4.Cemil Aksu (2024). "Emekoloji: Sınıf Mücadelesinin Yeni Boyutları". Ayrıntı Dergi, sayı 47, 21-30.

5.Lorenzo Feltrin (2020). "Hatalı "İş-Çevre" İkileminden Çıkış". <https://umutsen.org/index.php/2022/07/hatali-is-cevre-ikileminden-cikis-lorenzo-feltrin/>

Raffaello Sanzio, Atina Okulu

Felsefeyi Ayakları Üstüne Oturtmak

"Dünya felsefeleştikçe felsefe de dünyevileşir... Onun gerçekleşmesi aynı zamanda onun kaybedilmesidir."(1)

Karl Marx

Ali Kılıç

Istanbul Üniversitesi

Filozof dendiğinde, çoğu zaman elinde sigarasıyla uzaklara bakan, muğlak ve etkileyici aforizmalar sıralayan uyusuk ve mutsuz bir erkek figür gelir aklımıza. Şüphesiz, tarihi varoluşçu Fransızlara uzanan bu tiplene, bir karikatür olmanın ötesinde, felsefenin de bulunduğu duruma ayna tutuyor. Yani yaşamın uzağında duran, onu hareket ettirmek yerine onu bire bir yansıtmayı amaç edinmiş (hatta çoğu zaman bunun bile imkansızlığını savunan) mağlup bir ruh.

Aslında felsefe, tarihteki ortaya çıkışından beri kendini bir mistisizm bulutuna sarma eğilimindedir. Onu üretenlerin, çoğunlukla egemen sınıfla olan derin ilişkileri, iktidar sahiplerini meşrulaştırmak ve şeylerin düzenini olduğu gibi korumak gibi ihtiyaçlar, toplumsal tarihinden doğru bir bakışla gözümüze çarpar. Ancak söz konusu felsefe olduğunda, bir karşı eğilim, yeniyi kurmak istediği ölçüde mevcudu yıkan eleştirel düşünce de söz konusudur. Bu eleştirel felsefenin temel motivasyonu, yaşamı çeşitli unsurlarıyla anlamlandırmanın ötesinde onu iletirmek olmuştur.

Zira yaşam, olduğu haliyle henüz tam değildir; onu daha derin kavramak, daha özgür bir yaşamın, Sokrates'in deyiimiyle "gerçek bir yaşamın" inşası için şarttır. Badiou'nun yorumuyla Sokrates, toplumu yönetenlerin saf çıkar ile değil, insanca yaşam ve mutluluğu gözeterek yönettikleri bir toplum tahayyül eden bir filozoftur. Sofistlerin aksine felsefesini satılığa çıkarmayı reddeder, iktidar sahipleri ile çatışır, militanca fikirleri yayılmaya başlayıp şehir devleti için gerçek bir tehdit oluşturunca da "gençliği yoldan çıkarmak" suçlamasıyla idam edilir(2).

1 - Karl Marx Biyografi, Yordam Kitap s. 41

2- Alain Badiou, Gerçek Yaşam: Gençliği Yoldan Çıkarmaya Yönelik Bir Çağrı, s. 15

Bu yönüyle, felsefe yıkıcı olduğu kadar kurucudur. Etik, nasıl yaşanması gerektiğini dikte eden baskıcı bir ahlak olarak değil; hayatı yaşama biçimlerine işaret eden, zorunlulukların içinden özgürlüğe doğru yaşama pratiği kuran düşüncenin hareketidir. Elbette her etik kurma çabası yaşamı iskaladığı ölçüde eksik, esnekliğini kaybettiği ölçüde bağınaz olabilir. Fakat özgürlüğe hareket eden felsefe, mevcut ilişkilerin içerisinde yeni bir yaşamın olanağını aramak; bu olanağı yaratmak için çabalamakla meşguldür. "Gerçek yaşam" imkanından vazgeçmektense onunla çelişen bir yaşayışı reddederek ölümü seçen Sokrates bu açıdan güzel bir örnektir.

34

Öte yandan, felsefenin artık böyle bir ilgisi ve uğraşı kalmamış gözüküyor. Öyle ki herhangi birinin anlamlı bir yaşam arayışı için çıktığı felsefe okuma macerasının hayal kırıklığıyla sonuçlanması pek ender bir durum değil. Felsefenin, en kaba ifadesiyle "dünyaya dair" düşünmek olan öznesinin, kendi yansımaları seyre dalıp dünyadan git gide uzaklaşmış bir aylağa dönüşmüş olması söz konusu. Varoluşun özden önce mi geldiği sorusu, ötekinin arzusu, fenomen ve numen gibi kavramların her biri felsefenin tarihselliğinde önemli sorunlara ve uğraklara işaret ederler elbette. Ancak en başta soyut ve kompleks kavramlarla karşılaşmak, daha anlamlı ve özgür bir hayat yaşamak için kendine felsefeyi rehber edinmek isteyen kişiyi, muhtemelen hevesle aldığı ilk kitabını hüsrana bir kenara fırlatmaya yöneltecektir. Ya da bir süre sonra kayıtsız bir tavır benimseyip aşmak istediği çelişkilerin çözümsüzlüğüne ikna olacak, karikatürünü çizdiğimiz aylak filozof karakterine bürünecektir.

Burjuva Felsefesi ve Çelişkilerin Üstünü Örtmek

Felsefe, tarih içerisinde pek çok şeyi problem etmiş, yüzleştiği her çelişkiden yeni zenginliklerle ayrılmıştır.

Daha önce gündem etmediği problemleri ele aldıkça onları içermiş; varlığa, bilginin nesnellğine, perspektife dair sorgulamalarla repertuarını genişletmiştir. Bu repertuara göre düşünce akımları farklılaşmış, kimileri maddeci bir bakışa ağırlık verirken kimileri düşüncenin kendi hareketine odaklanmış, kimileri öznelliğe sıkışıp bilinmezliğe savrulurken kimileri her bir bakış açısını yanılığ olmaya mahkum edip radikal bir nesnellik taraf olmuşlardır. Bu farklılaşmalar, hemen her alanda olduğu gibi sınıf mücadelesi tarafından belirlenmiştir.

Lukacs'a göre özne, kapitalist toplumda tehlike altındadır; insanın temelde insanca yaşama ihtiyacı, meta biriktirme ihtiyacıyla örgütlenmiş bir toplumla çelişir. Ontolojik bir uzantısı olan emeğe yabancılaştıkça kendisine yabancılaşır, git gide otonomisini yitirir. Bu süreci bilinç düzeyinde fark etmese de derinden deneyimleyen öznenin rahatsızlığı, felsefede karşılığı bulur. Zira felsefenin krizi, sayısız çelişkiyle boğuşan kapitalizmin krizinin bir yansımasından ibarettir.

Yalnızca felsefe ya da düşüncede değil bizzat tarihsel olarak aşılması gereken bu çelişkilerin çözümü, Marksizmin sağladığı yöntem ile açığa çıkartılmıştır: kapitalist toplumun tümünden feshi.

Giderek maddi bir güç haline gelen bu düşüncenin önüne en azından felsefe alanında ideolojik bir bariyer çekme gerekliliği ise burjuva filozoflara kalmıştır.

Öznellik savunusu, bu felsefenin gözümüze çarpan önemli niteliklerindedir. Özne ile nesneyi keskin sınırlarla ayıran Kantçı/Yeni-Kantçı felsefe, nesnellikle uzlaşmaz bir bilinemezliğin kapılarını aralar. Artık düşünce dünyayla değil ancak kendisiyle meşgul olabilir, dünyayla ilişkisi de çözülmez bir eksikliğe mahkumdur. Yaşamı düzenleyecek bir tasarı olacaksa, o ancak parçalı ve steril düşüncenin kendi kendine vardığı tutarlı sonuçlardan çıkabilir.

Varoluşçuluk ise yine benzer bir rotadan, özneyi tutsak alan kapitalizmi olabildiğince görünmez kılar. Kaygı, yalnızlık ve yabancılaşma aslında varoluşa içkin ve tarihten bağımsız olgulardır. Dünyaya fırlatılmış aciz insan ancak kendine tanınan "varoluş" sınırlarına kendi tasarımını çiziktirmekte özgürdür.

Görüldüğü üzere, yaşam pratiğine dönük olmak bir yana kendini donuklaştırıp salt düşünceye hapseden ya da özneyi keskin sınırlarla içinde yaşadığı yapıdan yalıtılan felsefe (hele Nietzschecilik ve varoluşçuluğun faşizmle olan ortak tarihi düşünüldüğünde) hayli ideolojiktir.

Jacques-Louis David (1787), Sokrates'in Ölümü

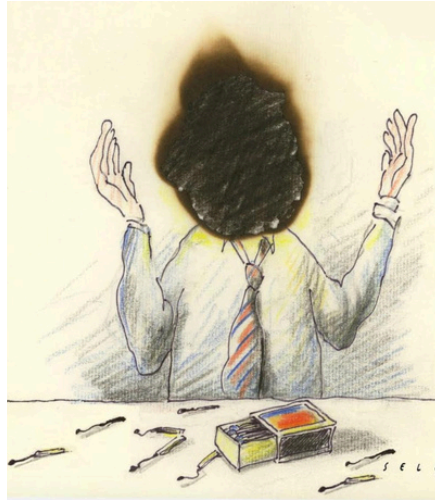

Tarihin Hem Öznesi Hem Nesnesi Olmak: Devrimci Bir Felsefe

Genel itibarıyla tarihin karşıt kutbuna can suyu olmuş Hegelci felsefe ise anarşist, sosyalist pek çok devrimci demokrat ideoloğun elinden geçmiştir. Hegelci tarih anlatısı toplumun değişip dönüşen yapısına ışık tutar ve onun bürünebileceği bir sonraki şekle dair önemli ipuçları sunar. Diyalektik; şeylerin ötesinde ilişkileri görür, çelişkileri tutarsızlık olarak görmeyip bir üst düzeye taşır, yabancılaşmayı gözler önüne serer.

Fakat Hegelci diyalektik, yine Hegel'e çarpıp metafizik çamuruna saplanmışken onu eğilip alan Marx ve Engels'ten başkası değildir. Çoğu zaman Marx'ın yaptıkları, idealist diyalektiği materyalist yapmak olarak anlatılıp geçilir ve çok hakkı verilmez. Marx'ın diyalektiğe katkısı onu "ruhtan değil maddeden bahseder hale getirmek"ten çok daha kritiktir, ona pratik karakterini kazandırmıştır.

Hegelci diyalektik, bir mantık biçimi olarak kurulmuştur ve soyutlama zemininden kurtulmayı pek beceremez. Düşünce düzeyinde kalır, düşünceyi hareketini anlamak ve çelişkilerini uç uca dizmek tarihi anlamak için yeterlidir. Düşünce, maddenin içine tesir eden ve onu neredeyse ilahi bir kesinlikle açıklayan bir ruh gibidir. Marksizmde ise düşünce, maddeye tâbidir. Bu hem bir belirlenme ilişkisini ifade eder (katı ve tek taraflı olmamak kaydıyla) hem de devrimci eleştirel praxisi. İlkini, yani belirlenim ilişkisini şöyle açabiliriz: Dış dünyayı düşüncelerimizin bir yansımasıdır. Şeylerin gözün özne idealizmin aksine, bilinç genel olarak maddi dünyadan belirlenir.

Selçuk Demirel

Elbette dış dünyanın birebir yansıması değildir, olamaz da. İnsan hiçbir zaman dünyayı büsbütün kavrayamaz, dolayısıyla bakış açısı eksik ve taraflıdır. Düşüncede bir üst düzeye, taraflı bakış açısının içermediği, kendisini olumsuzlayan bir başka ifadeyle çarpışarak erişir. Böylece eksikliklerini içerip bu diyalektik aşma sürecine devam eder.

Fakat Hegel'in aksine, idrakın tek taraflılığı düşüncedeki her çelişkiyi açıklamak için yeterli değildir; nesnelere bir yansıması olan bilinç, kimi zaman bizzat nesnelere çelişkiyi de taşır. Bu çelişkileri anlamada ve çözmede felsefe yeterli değildir, zira onlar kafamızın dışında varlardır. Felsefe, nesnelere yaklaştıkça kendisini ekonomi, fizik, tarih gibi disiplinlere bırakmak zorundadır; bunlar maddi çelişkileri esas alan somut bilimlerdir. Felsefe yalnızca bir metot sunarak kılavuzluk eder. Marx'ın kavramları, hayatı boyunca felsefi/soyut ifadelerden uzaklaşıp somutlaşmış, sonunda tümünden felsefeyle yüklü ekonomik-tarihsel kavramlara dönüşmüştür. Aynı şekilde tarihi anlamak, ona dahil olmaktan ve onu değiştirmekten bağımsız değildir. Felsefe, tarihi ilerleten "soyut aklın" incelenmesinden değil, bizzat onu değiştiren öznenin yol haritasını çizmekten sorumludur.

İşte devrimci-eleştirel praxis tam olarak burada devreye girer. Praxis, eylem halinde edindiği nesnel deneyimle kendini kuran, dinamik ilişkilerde kendi rolünü açığa çıkartıp onu dönüştürebilecek potansiyeline ulaşan bir öznenin hareketidir. Bu anlamda felsefe, "hayata dair" olmaktan çıkar. Doğrudan hayatın içindeki ilişkilere dönüşüp hayatı felsefileştirir. Bu ölçüde felsefe de önemini bu sürekli eylemlilik haline devrederek kendini gerçekleştirir. Felsefenin, takipçileri dışında pek gürültü çıkarmayan eleştirisi yerini kendini tarihe dayatan bir devrimci maddi güce bırakır.

Yine de çelişkiler tümünden çözülmediği müddetçe felsefe de var olmaya devam edecektir elbette. Özne, sürekli ötekine bakarak içerecek ve kendini eylemde bir üst düzeye taşıyacak uğraklar görecektir.

Felsefe, dünyevileşmek ister; onu ortaya çıkaran ihtiyacın daha anlamlı, özgür ve hakiki bir yaşam sürebilme ihtiyacının varacağı esas budur. Pazarda tanıştığı alelade bir yurttaş yaşamın çelişkileriyle çarpıştırıp ondan diyalektik ifadeler doğuran Sokrates'in felsefesidir bu. Elbette kendini yaşamın üstünde konumlandıran, onu betimlemekle yetinen felsefe akımlarının da tarihte yeri vardır. Hepsini tek bir sepete koymak cüretkar olacaksa da, onların kimi çelişkileri görmezden geldiği ve (çoğu zaman egemen sınıf lehine) normalleştirdiği ölçüde kayıtsız kaldıklarını unutmamak gerekir.

Fakat felsefe, insanı kendi özgürlüğüne hareket ettirdiği ölçüde yaşamın içinden geçmek, onu değiştirmek ve onunla değişmek zorundadır. Zira insanı özgürlüğünden alıkoyan prangalar, yaşamın ötesinde değil bizzat içindedir.

Diego Rivera - Man at the Crossroads

“Tek”, “Öteki” ve Devlet

Tarih boyu egemenler, insan kitlelerine tahakküm uygulamak için belirli kategorileri inşa etmiş ve bunları “meşru” olarak dayatmıştır. “Doğal” olana referans vermeden kendini meşru olarak dayatan bir sosyal olgu yoktur. Tahakkümün tarihine yüzeysel bir şekilde baktığımız zaman “doğal” ve “normal” olana dair meşru olarak sunulan bir tanımlamanın örüntüsüne rastlarız. Şiddet ve baskının sağlayacağı tahakküm, egemenler için sürdürülebilir olmaz; o yüzden egemenlerin tahakkümlerini sürdürülebilir kılma çabaları, mitten oluşturulan bir anlatıyı meşru ve doğal olarak sunma kapasitelerine bağlıdır. Bundan dolayı egemenler sömürüyü kalıcı ve içselleştirilmiş nesnellikler haline getirmek için kitleleri ortaklaştıran, ortaklaştırdıkları aynı zamanda kitleleri gruplar halinde bölerek tecrit eden ve böldüğü grupları damgalayan bir anlatı kurgular. Bugün bu yazıda, tarih boyu sembolik ve fiziki şiddet tekeli olarak işlev görmüş devletin modern formunun en önemli yapıtaşlarından biri olan ulus kavramı ve ulus devletin bu yolda uyguladığı çeşitli politikalar tartışılacaktır.

Devletin, mitten yarattığı anlatıyı, sembolik ve şiddet aygıtlarıyla nasıl meşru, ortak, “tek” bir kimliğin dayanağı olarak sunduğu ve bu tanımlamanın “öteki”sinde kalanı nasıl yok ettiğinden bahsedilecektir.

“Tek”in Aşılması

“Kendi yapılarına uygun kalıcı görme ve bölme ilkelerini dayatma ve telkin etme araçlarına sahip olan devlet, sembolik gücün yoğunlaştığı ve uygulandığı mükemmel bir yerdir” 11

-Pierre Bourdieu

Devlet; Weber’in bahsettiği gibi sadece meşru şiddet tekeli değil, aynı zamanda Bourdieu’nün de bu kavramı geliştirmesi ve genişletmesiyle meşru sembolik şiddet tekeli(2). Sembolik iktidar, dünyaya dair olan kategorilerin ve sınıflandırmaların meşru olarak üretilmesini mümkün kılar. Sembolik iktidar bu sayede “öteki”ye maruz bıraktığı sembolik şiddet ile egemenin iktidarını ve egemenin iktidarıyla bağlantılı olan “tek” ve “makul” vatandaşlığı tanımlar.

Emir Altan

Yeditepe Üniversitesi

Sembolik şiddet, meşru sembolik şiddeti tekeli olan devlet tarafından üretilir, devlet bu sayede medeni topluma üyeliğin sınırlarını çizmiş olur. Farklı sembolik araçlarla birlikte “öteki”ye yönelik damga ve “tek”e yönelik onaylama şeklinde tezahür eden sembolik şiddet, devletin bürokratik/legal alanın mutlak egemeni olmasından dolayı devlet elinde tekelleşmiştir. Devlet tekelinin dışında medya, yazılı basın, akademi gibi sembolik iktidar alanını şekillendiren araçlar olmasına rağmen, bu kurumlar devletin sembolik iktidarını sağlamlaştıracakları ölçüde işleyebilirler. Bu bağlamda devlet, bireylerin kendilerini tanımlayacağı, atayacağı; resmi ve “meşru” bir kimlik yaratan ve yapıları yoluyla o kimliği aşılama tekeline sahip olan yapıdır. Mutlak krallıkların yıkılması ve ulus devletlerin kurulmasıyla birlikte “öteki”nin varlığını yok sayan “tek” merkezli ulusal kimliklerin meşru, doğal ve hep varmış gibi aşılması; devlet yapılarının hedefi haline gelmiştir.

1.Bourdieu, Pierre (1994). Raisons pratiques. Sur la théorie de l'action. Paris: Seuil.

2.Bourdieu Pierre. Esprits d'Etat. In: Actes de la recherche en sciences sociales. Vol. 96-97, mars 1993. pp. 49-62. doi :

10.3406/arss.1993.3040 http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/arss_0335-5322_1993_num_96_1_3040

Modern devletin tahakkümünün "ilkel birikimi" için milliyetçilik gereklidir der Zygmunt Bauman(3). Modern devlet ile birlikte ulus etrafında toplanmış egemen devletler, kendilerine özgü bir milliyetçilik biçimiyle örgütlenmiş ve bu "tek" kimlik üzerinden tahakkümünü mümkün kılmıştır. Aydınlanma ile birlikte bilimde, teknikte, pozitif ve rasyonel düşüncede bir entelektüel sıçrama ile birlikte eski dünyanın karanlığını "aydınlatma" kendi mitlerini oluşturmuştur ve mitolojiye geri dönmüştür. Aydınlanmanın ilke ve referanslarına göre bu mitler pozitivism, rasyonalizm ve ampirizme göre yeniden formüle edilmiştir(4). Bununla birlikte aydınlanma ulus devletin merkezine aldığı "tek" kimliği meşrulaştırır ve doğal olarak kabul eden faşist ideolojinin zeminini oluşturmuştur. Aydınlanma ile kendini mit olarak dayatan pozitivist ve rasyonalist düşünce, 20. yüzyılın en büyük katliamını gerçekleştirmiştir. Faşist ideoloji ile gerçekleşen yıkım, aydınlanmanın ve modernitenin yıkıcı yönünü göstermiştir.

Zygmunt Bauman'ın Modernite ve Holokaust eserinde tartıştığı gibi, soykırım, toplu katliamlar ve en "kusursuz" biçimiyle holokaust; modern devlet aygıtında bir bozulma değil, aksine gerçekleştirmek istediği hedef üzerinde uyguladığı en rasyonel araçtır. Modern soykırımda bir plan vardır ve bu planı gerçekleştirmeye yönelik bir sosyal mühendislik, bürokrasi işletilir(5). Aydınlanmanın teknik, bilimsel ilerlemesi, "öteki"yi daha hızlı ve kolay yok etmek için oluşturulan planın zeminini oluşturur.

Bu plan sahte (pseüdo) bilime atıfta bulunarak tasarlanmış bir homojen toplumu idealleştirir ve bu ideali gerçekleştirme hedefi olarak tanımlar. Toplumu "tek"li yapılar çerçevesinde örgütler ve "tek" dışında kalan "öteki"yi yok eder. Holokaust ile Nazilerin hedeflediği nihai çözüm gibi veya Osmanlı devletinin 1915'te Doğu Anadolu'daki Ermenilere uyguladığı soykırım ile Türk-Müslüman kimliği üzerinden gerçekleştirdiği bir bölgesel Türkleştirme ideali gibi; ulus devletin politik ajandası kendi idealleri dışında kalan "öteki"yi yok etmek ekseninde şekillenmektedir.

Soykırım Olarak Tasarlanmış Gündelik Hayat

Soykırımlar, pogromlar, asimilasyon ve akültürasyon politikalarıyla, kendini egemen kılmış "tek"nin merkeziliğinde yapılarını oluşturmuş ulus devlet, kurumları ile kendi birliğine zarar verecek "öteki"ye dair olan her şeyi yok etmeye çalışır.

Bugün Türkiye'de, Türk etnisitesi merkezli ulus devlet kurulduğundan beri var olan farklı kimlik ve aidiyetlere yönelik gerçekleşmiş katliamlar, pogromlar; farklı kimlik ve aidiyetleri yok sayan yasalar ve kanunların hepsi; tek tipçi idealine uydurduğu insanları bu tek tipçi doxa(yanılığ)(6) temelinde örgütler. Bununla birlikte kendi tekçi ideallerini gerçeklikmiş, doğalmış, normalmiş gibi dayatır. Bu bağlamda TC üniter olmayı, bölünmez olmayı, "tek" olmayı kutsal ve dokunulmaz olarak aşılıyor, kendi "tek"liğine tehdit oluşturan her ötekiliği marjinal, sapkın veya suçlu olarak damgalamaktadır. Günümüz Türkiye'sinde kimlik kartına sahip olan ve "resmi" olarak vatandaş kabul edilen ama buna rağmen iradesi kayyumlar, antidemokratik politikalar ile yok sayılan ve tüm vatandaşlık haklarından mahrum bırakılan Kürt halkının Türk ulus devletince yok edilmeye çalışılması, "öteki"yi yok etmeye yönelik olan ulus devlet siyasal ajandasının en somut ve güncel örneklerindedir.

3.Bauman, Z. (1992). Soil, Blood and Identity. The Sociological Review, 40(4), 675-701. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1992.tb00407.x>
4.Adorno, T., & Horkheimer, M. (2014)[1944]. Aydınlanmanın Diyalektiği. çev. Nihat Ülner - Elif Öztarhan Karadoğan. Kabcı.
5.Bauman, Zygmunt. (2016)[1989]. Modernite ve Holokaust. çev. Süha Sertaboğlu. İstanbul: Alfa Yayıncılık
6.Bir alana dair olan kurallaşmış yanlış ön kabullerin bütünü

Emir Altan

Ana dilde eğitim gibi temel bir hakka hala belirli halk kitlelerinin erişiminin olmaması, var olmaya yönelik her çabanın “terörizm” ve “bölücülük” ile damgalanması, tüm bu haklar ve irade gasplarının yanında ise yasal anlamda mücadele yöntemlerinin hepsinin pratikte yok edilmiş olması; ideal “tek”i dayatmaya çalışan faşizmin programının sadece holokaust veya toplu katliamlarla sınırlı kalmadığını, gündelik hayatın her alanını kapsayan bir soykırım projesine dönüştüğünü göstermektedir. Bu durumda, ulus devlet politikaları gündelik hayatı kendi idealine uygun olarak dönüştürme çabası içerisine girerken aynı gündelik hayatı “öteki” için hep soykırımlar olarak düzenler.

Bugün TC’de, Siirt’te hastaneden Türkçe bilmediği için tedavisi gerçekleştirilmemiş Fatma Sürmeli iseniz(7), Kürtçe şarkılarla halay çektiği için işkenceyle gözaltına alınan ve sanki savaş esiriymişçesine Türk milliyetçiliğinin propaganda şarkıları dinletilen bir Kürt genci iseniz(8), yani gündelik hayatın en küçük etkileşiminde bile yapının idealine uymayan, yapı tarafından marjinalleştirilmiş bir birey iseniz; gündelik hayattaki her etkileşim sizin için bir soykırımdır.

Canavarlara Karşı Mücadele

Peki, en büyük ölçekteki yapılardan gündelik hayatın en ufak ölçeğine kadar nüfuz etmiş bu mekanizmalarla nasıl mücadele edilecek? Bazılarının iddia ettiği gibi küreselleşmeyle beraber artık ulus, din gibi kategoriler silinip yerini küresel kültür mü alacak? Üzerine tartışmaların yürütüldüğü güncelliğini koruyan bu soruların derinlemesine tartışmasını yapmak bu yazının sınırlarını aşacağı için biraz daha yüzeysel yanıtlar üreteceğim. Kapitalizmin neoliberalizme dönüştüğü ve sermayenin küresel çapta yayıldığı bir aşamada, kültürel emperyalizmin etkileri azımsanmayacak derecededir. Kimlik inşa süreci yavaş yavaş ulus devletin tekeline kopuyor ve tüketilen metalar ile tanımlanan bir kimliğe evriliyor gibi görünse de bunlar pratikte karşılığı sadece belirli bir sınıfsal kategoriye kapsayan zayıf analizlerdir.

Küreselleşmiş bir dünyanın her şeyden önce kimin için küresel bir dünya olduğu tartışılmalıdır. İletişimin, dolaşımın, hareketliliğin arttığı “küresel kuzey” ülkelerinde bile kimlik belirlemede başat etmenin ulus devlet tekeline çıktığını söyleyemeyiz.

Devletlerin temel işlevleri üretim araçlarının, üreticilerin ve hakim üretim ilişkilerinin korunması için gerekli koşulları sağlamaktır. Devlet bu bağlamda yapılarını, egemen sınıfı koruması ölçüsünde dizayn etmiştir. Kapitalist modernitenin ayrılmaz bir parçası olan ulus devlet örgütlenmesi de aynı şekilde egemen sınıfın tahakkümünü sürdürmesi için var edilmiştir. Bu durumda hayatımızın her yerine nüfuz etmiş bu mekanizmalara karşı geliştirilecek hareket, halkların devrimci ulusal kurtuluş mücadeleleriyle başarıya ulaşacaktır. Ulus devlete karşı mücadelede; Türkiye sosyalistleri ile Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketinin geliştireceği ittifak, hem egemen kapitalist sınıfa karşı verilecek işçi sınıfının mücadelesi için hem de halkların ulus devlet tahakkümünden kurtuluşu için önemlidir. Çin Devrimi’nin Komünist önderi Mao Zedung’un da dediği gibi:

“Bütün dünya halkları, cesur olun, savaşıma cüret edin, güçlüklere meydan okuyun ve dalga dalga ilerleyin. O zaman bütün dünya halkın olacaktır. Canavarların hepsi yok edilecektir.” [9]

Emir Altan

7. <https://bianet.org/haber/siirt-te-hastane-ismetme-sorunu-olan-hastayi-geri-cevirdi-gerekce-turkce-bilmiyor-299868> erişim: 20/01/2025 saat 01:53

8. <https://www.evrensel.net/haber/524147/mersinde-halay-ceken-9-genc-tutuklandi>

9. Tse-tung, Mao (1965)[1964]. In Support of the People of the Congo (Leopoldville) Against U.S. Agression. FOREIGN LANGUAGES PRESS PEKING.

Mücadele

Tarihimizde Grev

Güney Mengen

Komünist Manifesto'nun birinci bölümü şu cümle ile başlar: Bugüne kadarki bütün toplumların tarihi sınıf mücadeleleri tarihidir. Bu tarih, tarihimiz, oldukça zengin mücadele araçları, yolları, yöntemleri açığa çıkarmıştır. İçinde bulunduğumuz üretim ilişkilerinin hangi toplumsal düzende olursa olsun durması bu mücadele tarihinin tarihsel bir evresi olmuştur. Bir köle mal ve hizmet üretmez; plebler, serfler, patrisienler ve baronlar için toprağı işlemez, askere gitmez, vergi vermezse ne olduysa işçiler patron hesabına çalışmazsa da o olur.

Orada Spartaküs'lerin, Bedreddin'lerin, Paris Komünarları'nın, Bolşeviklerin tarihi yazılır. Muazzam meta yığınlarının üretiminin, dolaşımının genişleyerek sürekli yeniden üretildiği kapitalizmde bu tarih yazıcı eylem grevdir. Tarihi, Mısır piramitlerinin inşasında hakkı olan tahılı alamayan yapıcıların iş bırakmasına; Roma'da Pleblerin çekilmesine (Secessio Plebis) dayandırılrsa da kapitalizmin açığa çıkardığı iki temel sınıf olan burjuvazi ve işçi sınıfı arasında verilen savaş kapsamında grev, fabrikaların kurulmasıyla paralel bir tarihe sahiptir.

Çalışma saatlerinin düşürülmesi, çalışma koşullarının iyileştirilmesi için Fransa'da 1789 burjuva devrimi hemen sonrası, 1831 Lyon dokuma işçileri, 1834 Paris işçileri, 1848 devrimi, 1871 Paris Komünü, Fransız işçi sınıfının armağan ettiği zengin deneylerle doludur. Grev kelimesinin Paris'te iş arayan işçilerin toplandığı "Grève" meydanından gelmesi tesadüf değildir.

İngiltere'de 1800'lerin başları; ABD'de 1 Mayıs 1886'da 8 saatlik iş günü için yarım milyon işçinin ayaklanması, Birleşik Krallık'ta 1926'da 1.2 milyon madencinin katıldığı madenci grevi; Nazi'lerin Yahudi'lere yönelik uygulamalarına karşı Yahudi olmayan Hollandalı işçilerin örgütlediği 1941 Şubat Grevi Avrupa'da işçi sınıfının önemli grev deneyleridir.

Egemenlerin kanlı bir şekilde bastırmasıyla sonuçlanan bu deneylerden işçi sınıfı da egemenler de öğrenerek sınıflar savaşını yeni safhalara taşımıştır.

Pas-de-Calais'te madenciler grevi (La grève des mineurs du Pas-De-Calais), 1906, Fransa

Anadolu Coğrafyasında Grevlerin Tarihçesi

Anadolu'daki grev korkusu da farklı değildir. Henüz 1845'de çıkarılan Polis Nizamnamesi'nin 12. Maddesi "işini gücünü terk ile mücerret tatil-i mesalihi ibat garzinde olan amele ve işçi makulelerinin cemiyetlerinin def ve izalesiyle ihtilal vukuunun önü kestirilmesi"ni emretmesine karşın belgelenmiş ilk grev 1872 Beyoğlu telgraf işçileridir.

1872'den 1908'e kadar demiryolu, deri-kundura, iskele hamalları, deniz yolları işçileri, tütün işçileri, İstanbul matbaa işçilerinin başlattığı grevler yaşanmış, 1908 Ağustos Eylül aylarında zincirleme ve yaygın bir grev dalgası ülkeyi sarsmıştır.

Büyük Madenci Yürüyüşü, 3 Ocak 1991

İstanbul ve İzmir Tramvay işçileri, Selanik'teki tütün, deri dokuma, fırın ve demiryolu işçileri, Adana'da pamuk fabrikaları işçileri, Ereğli'de maden işçileri greve çıkmıştır.

Bu grev dalgası sonucu 1909'da Tatil-i Eşgal kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunda "Hizmet-i Umumiye" olarak tanımlanan toplumu ilgilendiren iş kollarında kurulu sendikalar kapatılmış, sendikalaşma yasağı getirilmiştir. Genel anlamda grev hakkı kısıtlanmış, grevin başlatılmasından önce uzun bir uzlaşma süreci yaşanması koşullanmıştır.

Buna rağmen tütün, tramvay, gazhane, deri işçilerinin direnişleri sürmüştür. 1933 yılında TCK'da yapılan değişikliklerle "grevleri teşvik edenler için" ağır cezalar getirilmiş, 1936 yılında çıkarılan iş yasasıyla grev yapılması bütünüyle yasaklanmıştır. (Volkan Yaraşır)

Öncesindeki çetin mücadeleler sonucu 1961 Anayasası, "İşçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler." ifadesiyle grev hakkını tanımış ancak "Grev hakkının kullanılması ve istisnaları ve işverenlerin hakları kanunla düzenlenir." ibaresiyle bu hakkın kullanımını daha sonra çıkacak bir yasaya bağlanmıştır. Bu yasa 1963'de Vehbi Koç'a ait Kavel fabrikasında "yasa dışı" olmasına rağmen greve çıkan işçilerin grevi sonucu "275 sayılı Toplu İş sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası" adıyla çıkmıştır.

İşçi sınıfı dışıyla tırnağıyla kazandığı bu hakkı kullanmada birçok engele rağmen grevler engellenememiş ve önemli kazanımlar elde edilmiştir. İşçi sınıfı durdurulamamıştır.

Yasa, grev hakkına birçok sınırlama getirmiş ve anlaşmazlık durumunda işçilerin grev hakkı silahına karşılık patronlara işçileri topluca işten çıkarmaya yetkisi veren lokavt hakkı da tanımıştır. İşçi sınıfı dışıyla tırnağıyla kazandığı bu hakkı kullanmada birçok engele rağmen grevler engellenememiş ve önemli kazanımlar elde edilmiştir. İşçi sınıfı durdurulamamıştır.

1980 darbesi ülkede yükselen işçi sınıfı hareketini bastırmaya yönelik sermayenin adeta can simidi olmuştur.

Nitekim Vehbi Koç, darbeden sonra Kenan Evren'e "...gerekli kanunlar bir an önce çıkarılmalıdır. İşçi-işveren ilişkilerini düzenleyecek olan kanunlar asgari hata ile çıkarılmalıdır. Bazı sendikaların Türk Devleti'ni ve ekonomisini yıkmak için bugüne kadar yaptıkları aşırı hareketler, göz önünde bulundurulmalıdır.

...
Emrinize amadeyim." diyecekti.

1982 Anayasası ve 1983 Grev ve Lokavt Yasası grev hakkına birçok yeni sınırlama getirmiştir. Bu yasaya göre grev, yalnızca sendikacı işçilerin kullanabileceği bir anayasal hak olarak düzenlenmiştir. Sınıf savaşı bugün kapitalist devlet ve sermayenin işçi sınıfının direne direne kazandığı bu hakları işte böyle tırpanlamasına karşı veriliyor.

Grev Mücadelesi Güncelliğini Korumakta

Yalnızca 2024'te an az 1897 işçi iş cinayetlerinde öldürülüyor ancak bir patron dahi yargılanıp cezalandırılmıyor. Türkiye işçi sınıfının %86'sı sendikasız olan bölümü anayasal grev hakkını kullanamıyor. Grevler "Milli güvenliği bozucu nitelikte" olduğu gerekçesiyle yasaklanıyor. İş kolu ve işyeri barajı ile sendikaların yetki alması engelleniyor. İş kolları torba iş koluna alınarak sendikal baraj yükseltiyor. Yetki alınan iş kollarında iş kolu değiştiriliyor. TİS yetkili sendikalara yetki itiraz davaları açılıyor. Öncü işçiler işten çıkartılıyor, sendika başkanları ve yöneticileri tutuklanıyor. Patron ve hükümetle işbirliği içindeki sendikalar, konfederasyonlar; memleketin her yerinde görülen, patron talimatıyla işçilerin karşısına çıkan kolluk, valilik, müftü ve türlü yerel-merkezi yapı da düşünülünce grev hakkı yoktur denilebilir. Bu engeller kamuda taşeronlaşma, özel sektörde sendikasızlaşma, kuralsızlaşma ülke genelinde bir anayasasızlaşmayı açığa çıkarıyor.

Ancak işçi sınıfının hakları, fiili meşru mücadelesinin kudreti yasalardan büyüktür. Mücadele tarihimiz, tüm sendikal engeller aşılmış olmasına rağmen grev yapılamayan ve sendika olmamasına rağmen güçlü taban örgütlenmeleriyle, işyeri komiteleriyle patronu hizaya çekip TİS yapan deneyimlerle doludur.

Ancak işçi sınıfının hakları, fiili meşru mücadelesinin kudreti yasalardan büyüktür. Mücadele tarihimiz, tüm sendikal engeller aşılmış olmasına rağmen grev yapılamayan ve sendika olmamasına rağmen güçlü taban örgütlenmeleriyle, işyeri komiteleriyle patronu hizaya çekip TİS yapan deneyimlerle doludur.

Grev, patrona ve devletin sınıf düşmanı, doğa düşmanı ya da emperyalist politikalarına karşı bir silah olmasının yanı sıra tüm bu ilişki örüntüsünü tüm çıplaklığıyla faş ettiği için de bir bilinç kırılmasına zemin sağlar.

Bu anlamıyla grev bir okuldur. İşçinin evinde oturduğu, sendikacıların masada anlaştığı grev okul olamadığı gibi kaybedilmesi de muhtemeldir. İşçilerin bizzat fabrikalarda, işyerlerinde olduğu, grevin nabzını tuttuğu, ailelerin katıldığı, kazanımla sonuçlanması için farklı iş

kollarından dayanışma grevlerinin örgütlendiği, öğrencilerin, aydınların dayanışma ziyaretlerinde bulunduğu grevler zengin mücadele tarihimize yakışan ve bu zenginliğe zenginlik katacak olan zeminlerdir.

Bu yazının yazıldığı gün Birleşik Tekstil Dokuma ve Deri İşçileri Sendikası öncülüğünde Antep Başpınar'da bütün havzayı saracak bir direnişi örgütleyen Birtek-Sen Genel Başkanı'nı patron talimatıyla tutuklayan devlet ve sermaye güçleri, bu sene grev yasağını tanımayan Birleşik Metal-İş sendikasına 2 sene sonra nasıl bir çelme takacağına hesabını yaptığandan; holdinglerin insan kaynaklarından sarı sendika genel merkezlerine kadar işçi sınıfını sendikasız, grevsiz, yarasız, kuralsız nasıl çalıştıracağına hesabını yapan bir egemen aklın sınıflar mücadelesinden öğrenerek işlediğinden şüphemiz olmasın.

15-16 Haziran 1970

Orta Doğu ve Savaş Denklemi

Özcan Avcı

Mimar Sinan Güzel
Sanatlar Üniversitesi

Üçüncü yılını deviren Ukrayna Savaşı, başladığı ilk dönemler iki yüzlü Avrupa bakışı tüm medya kanallarıyla bir algı savaşına girişmişti. Sözümüz ona bu savaş İkinci Dünya Savaşı sonrası ilk sıcak cepheleşmeydi. Sanıyoruz Orta Doğu'da senelerdir beynelmilel sermayeye peşkeş uğruna halklara ölüm yüzü gösterilmedi, Filistin genosidi sanki hiç yaşanmadı ve yaşanmıyor, Irak'a da müdahale edilmedi, Lübnan 2006'yı yaşamadı, Suriye de zaten 2011'de iç savaş yaşamadı ve emperyalist müdahale söz konusu değildi (!).

egemenliği olmadığı için sıcak cepheleşme Sovyet bariyeri ile karşılaşılıyordu evet fakat Sovyet sonrası dünya açısından sıcak cepheleşmeler Orta Doğu'da yaşanmıştır. Bugünün dünyasında da yaşamaya devam ediyor. Şöyle bir dünya geneline bakalım. Ukrayna Savaşı ve Orta Doğu'da bilfiil yürüyen savaş hâli, Afrika kıtasında görülen askeri darbeler senkronu, Kuzey Avrupa, Kafkaslar, Doğu Asya ve Pasifik'teki gerilim hatları... Uçurumun kıyısında bir dünya görünüyor.

Kapitalizmin savaşlara ihtiyaç duymasının sebepleri var.

Bu ikiyüzlülüğün sebepleri başka bir konu, Soğuk Savaş sırasında yek bir gücün

Önemli sebeplerinden birkaçını sıralayacak olursak; eşitsiz birleşik gelişim, krizler, Sovyet sonrası dünyanın NATO tarafından örgütlenmesi hedefleri ve kimi bölgelerin özgün durumları, örneğin Orta Doğu açısından Siyonizm vs. kimi sebepler arasında.

1970 Sonrası İktisadi Dönüşüm

Kapitalizm öncesi insanlık, ilk ve Orta çağ skolastik düşüncenin felsefesiyle bunalmış, geleceğe değil geçmişe bağlı ve geçmişten kopuşamayan bir toplamdı. Kapitalizmle birlikte, olayların maddi kanunları anlaşılabilir ve gelecek hakkındaki sorulara verilmedik cevap kalmamıştır. Sınıf ilişkileri, tarihte görülmedik derecede keskin hâle gelmiştir. Kapitalizmin kendiliğindenci ve eşit olmayan özellikleri ise hâlen devam eder (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Yol-5).

Emperyalist merkezler 1970'li yıllarda aşırı birikim sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu aşırı birikimin nerelere akacağı sorunu çeşitli iktisadi krizleri tetikliyordu. Bu kriz sermaye birikim modeli açısından yaşanıyordu. Aynı zamanda bu kriz üretimde artı değer üzerine kurulu modelin girdiği durgunluk sebebiyle de tetikleniyordu. Bu süreçte eşitsiz gelişim egemendi.

1970'lerde yaşanan diğer bir süreç, beynelmilel sermayenin bankalar aracılığıyla üçüncü dünya ülkelerine yönelişi bir dizi sebep dolayısıyla değişkenlik gösteriyordu. Bu yöneliş mali sistemler ve kredi sistemleri olarak artarken, doğrudan yapılan yatırımlar büyük oranda düşüyordu. Bu durum spekülasyonların ve spekülasyonların sebebi olacaktı.

Soğuk Savaş döneminde henüz yeni yeşeren fakat 1980 sonrası giderek artan emperyalist merkezler arasında birikmiş sermayeyi çekme yarışı, kapitalizm açısından önemli riskleri de doğurdu. Bunun üzerine 1980'lerden itibaren finansal birikim modeline geçilecekti. Çok bilindik tanımlamasıyla, bu süreç iktisat politikalarının finans çevreleri tarafından tutsak alınması şeklinde yaşandı. Spekülasyon ve faiz üzerine kurulu bir büyüme modeli hayata geçirildi.

1980'ler, yukarıdan, sermaye sınıfı tarafından emekçilere karşı ilan edilmiş bir sınıf savaşı ile harlandı. 1990'larda bu süreç daha da derinleşti. Önce monetarizm ardından neoliberalizm.

Spekülatif karakterin şişme balonu 2008'de patladı. Bu durum iktisadi kriz anlamına gelecekti. Bugünün savaş denklemi biraz da bu durumla ilişkilidir. Savaş, bu denkleme krizi çözmek için vardır. Savaş, iktisadi krizi aşmanın önemli bir aracıdır. Savaşın tarihselliği bir yeniden inşa sürecini ifade eder. Savaş, yeni pazarların ele geçirilmesini, nüfuz alanlarının genişletilmesini ve yeniden inşa sürecini örgütler. Sermaye dışındaki alanların sermaye içerisine çekilerek sermayenin hizmetine koşullanması şeklinde bir krizi aşma yöntemidir.

Savaş, yeni pazarların ele geçirilmesini, nüfuz alanlarının genişletilmesini ve yeniden inşa sürecini örgütler. Sermaye dışındaki alanların sermaye içerisine çekilerek sermayenin hizmetine koşullanması şeklinde bir krizi aşma yöntemidir.

NATO'laştırmak

Orta Doğu açısından NATO kuşatması 1947'ye dayanır. Türkiye ve Yunanistan, Süveyş Kanalı'ndan Basra Körfezi'ne uzanan bölgenin kaleleri olarak görülüyor, buranın kapatılmasının ilk tampon ülkeleri olarak düşünülüyordu. Bu, Anglo-Sakson emperyalizmi ve Amerikan emperyalizmi arasındaki egemenlik rekabetleri arasında kalmış bir düşünme idi. Truman Doktrini diye yazılıp çizildi. 1950'lerin başlarına gelindiğinde iki ülke, Mısır ve Türkiye denkleme sokuldu. Böylece NATO'nun etki alanında Orta Doğu süsü gün yüzüne çıkmış olacaktı.

İkinci bir saldırı dalgası, eş zamanlı olarak, 1948 yılında, Arapların bir askeri hezimetinin de eşlik ettiği Filistin'in BM kararıyla bölünmesi ve Siyonist Devleti'nin kurulması, Arap coğrafyasına ölümcül bir hançer olarak saplandı. Bu durum Orta Doğu'nun NATO'laşması için büyük bir adımdı.

Bu iki açılımda da hedef Orta Doğu'daki enerji yataklarının ABD-Batı emperyalizminin kontrolüne girmesiydi. Aynı zamanda petrolün kontrolü de hedefler arasındaydı.

20. yüzyılda dünyanın neredeyse yarısı öyle ya da böyle sermayenin görece denetimi dışındaydı. Sovyetlerin çözülüşü sonrasında emperyalizmin ilk hedefi Doğu Avrupa ve Kafkaslar'da eski sosyalist ülkeleri NATO çerperinde örgütlemek olmuştur. Bu bağlamda çeşitli yöntemlerle bugüne dek, Arnavutluk, Bulgaristan, Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Romanya, Litvanya ve Estonya NATO ülkeleri haline geldiler. Rusya pürüz olarak varlığını sürdürüyor. Ukrayna Savaşı bu bağlamda NATO-Rusya savaşı olarak düşünülmelidir.

Orta Doğu'da da pürüzler göze çarpıyor. Bu topyekün NATO'laştırma hedefinin tam başarıya ulaşmadığının da bir göstergesidir aynı zamanda.

Savaş, kendini krizlerin içerisinde var eder ve krizleri çözme yöntemi olarak araçsallaşır

Bu bağlamıyla savaş, bu pürüzlerin ortadan kalkması için bir araç olarak da kendini var eder.

Güncel Tablo

İkinci Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası özellikle Soğuk Savaş döneminde ABD'nin hegemonya mantığının önemli sayılabilecek bir boyutu, küresel çapta güç dengelerinin çok da oynayamayacağı, bunun çok riskli olduğu şeklindeydi. Dengelerdeki bir kırılma Sovyetlere yarayacak ve hegemonya tesisi sekteye uğrayacaktı. Askeri ilhaklar ve emperyalist müdahaleler bu bağlamıyla çok titiz örgütlenmeliydi. Denge siyaseti şarttı. Askeri faaliyetler bir yere kadar ancak götürülmeli ondan sonra mutabakat veya anlaşmaya varılmalıydı.

Anlaşmaların elbette ki Batı müttefiklerinden taraf olacağı ama ilhak edilen yerlere de küçük tavizler vererek denge kurulacağı gibi bir yönelim tarihte epey mevcuttur.

Bugün Soğuk Savaş ve sosyalist bir tehdit yok evet ama Çin ve Rusya'nın rahatsız edici yükselişleri ABD'nin mutlak güç olmasını yine de tehdit ediyor. Hegemonya boşluğu bugün de dengeler siyasetini ve klasik hegemonya mantığını dayatıyor. Aksi halde Afrika ülkeleri ve özellikle de Orta Doğu ülkeleri Çin ile müttefik olma yoluna girecektir. Ayrıca bu boşluktan yararlanan devlet olmayan örgütler devlet gibi davranabiliyor. Hegemonya krizinin yarattığı bir sonuç olarak bugün bölgesel inisiyatifler de güç kazanıyor. Bu durum hiçbir gücün her yeri yönetebilecek güce sahip olamadığı anlamına da geliyor.

2024 yılının son iki ayında yaşanan gelişmeler, Siyonist Devlet ve Hizbullah arasındaki ateşkes ve Gazze ateşkesi, Orta Doğu'da savaşın Suriye'ye kaydırılması ve çok hızlı bir şekilde Şam yönetiminin devrilmesiyle gelen yönetimin takım elbiselerle kılıf değiştirerek sistemin istikrar arayışı, bir tür "denge" siyaseti olarak okunabilir.

Sonuç

Sonuç olarak savaş, kendini krizlerin içerisinde var eder ve krizleri çözme yöntemi olarak araçsallaşır. İkinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın sebebi 1929 büyük çöküşüydü, bugünün savaşlarının kökleri 1970'lere dayanmakla birlikte 2008 krizidir.

Orta Doğu savaşları ve Ukrayna Savaşı bir bağlamıyla NATO müdahalesi eliyle ve NATO'nun örgütlenmesi hedefiyle var oluyor.

Bugünün istikrar arayışları bir bağlamıyla pürüzlerin entegrasyonu ve "denge" siyaseti ile ilişkilidir.

Orta Doğu açısından bu denkleme bakılırsa yeni hedeflerin Siyonist Devlet'in önünün açılacağı, İran'a müdahale edileceği, Kürt Özgürlük Hareketi'ni ve İran'ı dengelemek için Türkiye'nin denkleme sokulacağı görülebilir.

MEŞALE GENÇLİKTE
KARANLIK GERİDE
KALACAK

